

«Қазақстан қор биржасы» АҚ

Жекелеген қаржылық есептілік

*2023 жыл іші
тәуелсіз аудитордың аудиторлық есебімен бірге*

МАЗМҰНЫ

Басшылықтың 2023 жылғы 31 желтоқсанда аяқталған жыл іші жекелеген қаржылық есептілікті дайындау және бекіту үшін жауапкершілігі туралы мәлімдемесі

ТӘУЕЛСІЗ АУДИТОРДЫҢ АУДИТОРЛЫҚ ЕСЕБІ

Жиынтық кіріс туралы жекелеген есеп	1
Қаржылық жағдай туралы жекелеген есеп	2
Капиталдағы өзгерістер туралы жекелеген есеп	3
Ақша қаражатының қозғалысы туралы жекелеген есеп	4

ЖЕКЕЛЕГЕН ҚАРЖЫЛЫҚ ЕСЕПТІЛІККЕ ЕСКЕРТПЕЛЕР

1. Қызмет сипаттамасы	5
2. Қаржылық есептілікті дайындау негіздері	7
3. Есеп саясатының негізгі ережелері	9
4. Маңызды есептік пікірлер және бағалаулар	26
5. Комиссиялық кірістер	27
6. Пайыздық кірістер	28
7. Операциялық шығыстар	28
8. Салық салу	29
9. Ақцияға түскен пайда	31
10. Ақша қаражаты мен оның баламалары	31
11. Кредиттік ұйымдардағы қаражат және «кері РЕПО» операциялары	32
12. Орталық контрагенттің қаржы активтері мен міндеттемелері	32
13. Инвестициялық бағалы қағаздар	32
14. Өзге жиынтық кіріс арқылы әділ құны бойынша бағаланатын үлестік бағалы қағаздар	33
15. Қауымдасқан компанияға салынған инвестициялар	33
16. Негізгі құралдар	34
17. Материалдық емес активтер	35
18. Пайдалану құқығы түріндегі активтер	35
19. Берілген аванстар	36
20. Басқа активтер мен міндеттемелер	36
21. Клирингтік қатысушылардың қаражаты	37
22. Жалға алу бойынша міндеттемелер	37
23. Жарғылық капитал	38
24. Шарттық және шартты міндеттемелер	39
25. Тәуекелдерді басқару саясаты	40
26. Әділ құнды бағалау	46
27. Қаржы құралдарын өзара есепке алу	49
28. Активтер мен міндеттемелерді өтеу мерзімін сараптау	50
29. Байланысты тараптармен операциялар	51
30. Есепті күннен кейінгі оқиғалар	52

Басшылықтың 2023 жылғы 31 желтоқсанда аяқталған жылға арналған жекелеген қаржылық есептілікті дайындау және бекіту үшін жауапкершілігі туралы мәлімдемесі

Ұсынылған аудиторлық қорытындыда қамтылған аудиторлар міндеттемелерінің сипаттамасымен бірге қарастырылуға тиісті төмендегі мәлімдеме «Қазақстан қор биржасы» АҚ (бұдан әрі – Компания, Биржа) жекелеген қаржылық есептілігіне қатысты басшылықтың¹ және аудиторлардың жауапкершілігін шектеу мақсатында жасалған.

«Қазақстан қор биржасы» АҚ (бұдан әрі – Компания, Биржа) басшылығы Компанияның 2023 жылғы 31 желтоқсандағы күн соңындағы жағдай бойынша қаржылық жағдайын, оның қызметінің қаржылық нәтижелерін, 2023 жылғы 31 желтоқсанда аяқталған жылғы ақша қозғалысы мен меншікті капиталының өзгеруін шынайы етіп көрсететін жекелеген қаржылық есептіліктің Халықаралық қаржылық есептілік стандарттарына (бұдан әрі – ХҚЕС) сәйкес дайындалуы үшін жауапкершілік алады.

Жекелеген қаржылық есептілікті дайындау барысында басшылық:

- есеп саясаты қағидаларын дұрыс таңдау және қолданылуын қамтамасыз етуге;
- ақпаратты, соның ішінде есеп саясаты туралы деректерді мұндай ақпараттың орындылығын, нақтылығын, салыстырымдылығын және түсініктілігін қамтамасыз ететін нысанда беруге;
- пайдаланушыларға ақпаратты түсіну үшін ХҚЕС талаптарының орындалуы жеткіліксіз болғанда, сондай-ақ өзге де оқиғалар немесе шарттар Компания қызметінің қаржылық жағдайына немесе қаржылық нәтижелеріне әсер еткен жағдайларда қосымша ақпаратты ашуға;
- Компанияның өз қызметін келешекте жалғастыру қабілетін бағалауға жауапты.

Компания басшылығы сондай-ақ:

- Компаниядағы ішкі бақылаудың сенімді жүйесін әзірлеуге, енгізуге және қамтамасыз етуге;
- Компания мәмілелерін ашуға және түсіндіруге, сондай-ақ Компанияның қаржылық жағдайы туралы ақпаратты кез келген уақытта жеткілікті деңгейдегі дәлдікпен ұсынуға және қаржылық есептіліктің ХҚЕС талаптарына сәйкес болуын қамтамасыз етуге мүмкіндік беретін нысан түріндегі есепті жүргізуге;
- бухгалтерлік есепті Қазақстан Республикасының заңнамасына сәйкес жүргізуге;
- Компания актинтерін сақтауды қамтамасыз ету бойынша мүмкін болатын барлық орынды шараларды қолдануға;
- қаржылық және басқа асыра пайдалану фактілерін анықтауға және олардың алдын алуға жауапты.

2023 жылғы 31 желтоқсанда аяқталған жылғы жекелеген қаржылық есептілікті Компания басшылығы 2024 жылдың 26 сәуірінде шығаруға бекітті.

Басшылықтың атынан

А.Ө. Алдамберген
Басқарма төрағасы

26 сәуір 2024 жыл

Алматы, Қазақстан

С.У. Ақырбекова
Бас бухгалтері

¹ Қазақстан Республикасының «Бухгалтерлік есеп және қаржылық есептілік туралы» Заңының 6-бабы 4-тармағының 2-абзацын ескере отырып, мұнда басшылық деп «Қазақстан қор биржасы» АҚ Басқармасы түсініледі.

Тел.: +7 727 331 31 34
Факс: +7 727 331 31 35
info@bdoqz.com
www.bdoqz.com

ТОО "BDO Qazaqstan"
ул. Габдуллина, 6
Алматы, Қазақстан
A15H4E3

Tel: +7 727 331 31 34
Fax: +7 727 331 31 35
info@bdoqz.com
www.bdoqz.com

BDO Qazaqstan LLP
6 Gabdullin Street
Almaty, Kazakhstan
A15H4E3

ТӘУЕЛСІЗ АУДИТОРЛАРДЫҢ ЕСЕБІ

«Қазақстан қор биржасы» АҚ акционерлері мен Директорлар кеңесіне

Аудит нәтижесі бойынша қорытынды

Пікір

Біз қоса беріліп отырған 2023 жылғы 31 желтоқсанның соңындағы жағдай бойынша жекелеген қаржылық есептіліктен, жиынтық кіріс туралы есептен, капиталындағы өзгерістер туралы есептен, көрсетілген күні аяқталған жылдағы ақша құралдарының қозғалысы туралы есептен, сондай-ақ, есеп саясатының негізгі ережелеріне қысқаша сипаттамадан және өзге де түсіндірмелі ескертулерден тұратын «Қазақстан қор биржасы» АҚ (бұдан әрі - Компания) қаржылық есептілік аудитін жүргіздік.

Біздің пікірімізше, қоса беріліп отырған жекелеген қаржылық есептілік барлық елеулі қатынастарда 2023 жылғы 31 желтоқсандағы жағдай бойынша Компанияның қаржылық жағдайын, сондай-ақ көрсетілген күнге аяқталған жыл ішіндегі ақша қаражатының қозғалысы мен қаржылық нәтижелерін Халықаралық қаржылық есептілік стандарттарына (бұдан әрі - «ХҚЕС») сәйкес дұрыс ұсынады.

Пікір білдіру үшін негіздеме

Біз қаржылық есептіліктің халықаралық стандарттарына сәйкес аудит жүргіздік. Біздің осы стандарттарға сәйкес міндеттеріміз қорытындымыздың бұдан әрі қарайғы «Аудитордың қаржылық есептілік аудитін жүргізуге жауапкершілігі» тарауында сипатталған. Біз бухгалтерлерге арналған есептілік аудитін жүргізуге қолданылатын этика талаптарына сәйкес, және Қазақстандағы қаржылық есептілік аудитін жүргізуге қолданылатын этика талаптарына сәйкес, Компанияға тәуелді емеспіз және аталған талаптарға және Кәсіби бухгалтерлер этикасы кодексіне сәйкес, біз өзіміздің өзге де этикалық міндеттерімізді орындадық. Біз өзіміз алған аудиторлық дәлелдемелер біздің пікір білдіруіміз үшін негіздеме болуға жеткілікті және тиісті болып табылады деп ойлаймыз.

Басқа ақпарат

Басшылық басқа да ақпарат үшін жауапты болып табылады. Басқа да ақпаратқа жылдық есепте бар ақпарат кіреді, бірақ қаржылық есептілігі мен оған біздің аудиторлық есебіміз кірмейді. Жылдық есеп бізге, болжаммен, осы аудиторлық есеп берілген күннен кейін ұсынылады. Біздің жекелеген қаржылық есептілігі туралы пікіріміз басқа ақпаратқа тарамайды және біз осы ақпаратқа қатысты қандай да бір нысандағы сенімділікті қамтамасыз ететін қорытынды ұсынбаймыз.

Біздің жекелеген қаржылық есептілігіне аудит жүргізуімізбен байланысты біздің міндетіміз басқа ақпаратпен танысу және осымен қатар басқа ақпарат пен қаржылық есептілік немесе аудит барысында біз алған біліміміздің арасында маңызды сәйкессіздік бар ма және басқа да ақпаратта өзге де мүмкін айтарлықтай бұрмалаушылықтар бар ма деген сұрақты қарастыру болып табылады.

Егер жылдық есеппен танысқан кезде біз ондағы басқа ақпараттың айтарлықтай бұрмаланғаны туралы қорытындыға келсек, біз бұл туралы корпоративтік басқаруға жауап беретін тұлғаларды хабардар етуге міндеттіміз.

Товарищество с ограниченной ответственностью "BDO Qazaqstan", зарегистрированное в соответствии с законодательством Республики Казахстан, является участником международного объединения BDO International Limited, британского общества с ответственностью, ограниченной гарантией его участников, и является частью международной сети независимых компаний BDO.

BDO Qazaqstan, a limited liability partnership, registered under the laws of the Republic of Kazakhstan, is a member of BDO International Limited, a UK company limited by guarantee, and forms part of the international BDO network of independent member firms.

Басшылықтың, корпоративтік басқаруға, жекелеген қаржылық есептілікке жауап беретін тұлғалардың жауаптылығы

Компания басшылығы ХҚЕС-ке сәйкес, жекелеген қаржылық есептілікті дайындау және дұрыс ұсынуға, сондай-ақ, Компания жетекшілігі жосықсыз іс-әрекеттер немесе қателер салдарынан маңызды бұрмалаулар болмайтын жекелеген қаржылық есептілікті дайындау үшін қажетті деп санайтын ішкі бақылау жүйесіне жауаптылықта болады.

Жекелеген қаржылық есептілікті дайындау кезінде жетекшілік Компанияның өз қызметін үздіксіз жалғастыру қабілетін бағалауға, тиісті жағдайларда қызметтің үздіксіздігіне қатысты мәліметтерді ашып көрсетуге және басшылық Компанияны таратуға, оның қызметін тоқтатуға ниетті болған немесе оның тарату немесе қызметті тоқтатудан басқа қандай да бір өзге дұрыс баламасы болмаған жағдайларды қоспағанда, қызметінің үздіксіздігі туралы жорамал негізінде есептілікті құрастыруға жауаптылықта болады.

Корпоративті басқаруға жауап беретін тұлғалар Компанияның жекелеген қаржылық есептілігін даярлауды қадағалауға жауаптылықта болады.

Жекелеген қаржылық есептілік аудитін жүргізуге аудитордың жауаптылығы

Біздің мақсатымыз жосықсыз іс-әрекеттер мен қателер салдарынан жекелеген қаржылық есептіліктің мазмұнында және біздің пікіріміз қамтылатын тексеру қорытындысын шығаруда маңызды бұрмалаулар жоқ екеніне орынды сенімділікке қол жеткізу. Орынды сенімділік дегеніміз сенімділіктің жоғары деңгейін білдіреді, бірақ, Халықаралық тексеру стандарттарына сәйкес жүргізілген аудит маңызды бұрмалаулар болған жағдайда, әрқашан оларды анықтаудың кепілі болып табылмайды. Бұрмалаулар жосықсыз іс-әрекеттер мен қателер салдарынан болуы мүмкін және олар жеке-жеке немесе жиынтық түрінде осы қаржылық есептілік негізінде қабылданатын қолданушылардың экономикалық шешімдеріне әсер етуі мүмкін екенін негізді түрде болжауға болса, маңызды болып саналады.

Халықаралық тексеру стандарттарына сәйкес жүргізілген аудит шеңберінде біз тұтас аудит бойында кәсіби пайымды қолданамыз және кәсіби скептицизмді сақтаймыз. Сонымен қатар, біз келесіні орындаймыз:

- жосықсыз іс-әрекеттер мен қателер салдарынан қаржылық есептіліктің маңызды бұрмалану тәуекелін анықтаймыз және бағалаймыз; осы тәуекелдерге қарсы аудиторлық рәсімдерді әзірлейміз және жүргіземіз; біздің пікірімізді білдіруге негіздеме болып қызмет ету үшін жеткілікті және тиісті болып табылатын аудиторлық дәлелдемелерді аламыз.

Жосықсыз іс-әрекеттер нәтижесіндегі маңызды бұрмалауларды анықтамау тәуекелі қатенің нәтижесіндегі маңызды бұрмалауларды анықтамау тәуекелінен жоғары, өйткені, жосықсыз іс-әрекеттер келісім, жалғандық, қасақана қалдырып кету, ақпаратты бұрмалап ұсыну немесе ішкі бақылау жүйесін айналып өтетін іс-әрекеттерді қамтуы мүмкін;

- жағдайларға сәйкес келетін аудиторлық рәсімдерді әзірлеу мақсатында, бірақ, Компанияның ішкі бақылау жүйесінің тиімділігі туралы пікір білдіру мақсатында емес, тексеру үшін мәні бар ішкі бақылау жүйесі ұғымын аламыз;
- қолданылатын есеп саясатының тиісті сипатын және бухгалтерлік бағалаудың негізділігін және жетекшілік дайындаған ақпараттың тиісті ашып көрсетілуін бағалаймыз;
- қызметтің үздіксіздігі туралы жорамалды жетекшіліктің қолдануының заңдылығы туралы қорытынды жасаймыз, ал алынған аудиторлық дәлелдемелер негізінде Компанияның өз қызметін үздіксіз жалғастыру қабілетіне маңызды күмәндану пайда болуы мүмкін оқиғалар мен жағдайларға байланысты маңызды белгісіздік бар ма, сол туралы қорытынды жасаймыз. Егер біз маңызды белгісіздіктің бар екендігі туралы қорытындығы келетін болсақ, біз өзіміздің аудиторлық қорытындымызда қаржылық есептіліктегі ақпаратты тиісті ашып көрсетуге назар аударуымыз керек немесе егер мұндай ақпаратты ашып көрсету тиісті емес болып табылса, пікірімізді өзгертуіміз тиіс. Біздің қорытындымыз аудиторлық қорытынды жасалған күнге дейін алынған аудиторлық дәлелдемелерге негізделген. Алайда, алдағы оқиғалар мен жағдайлар Компанияның өз қызметін үздіксіз жалғастыру қабілетін жоғалтуына әкеп соғуы мүмкін;

- ақпаратты ашып көрсетуді қоса алғанда, тұтас қаржылық есептілікті, оның құрылымы мен мазмұнын ұсынуға, сондай-ақ, қаржылық есептілік өзінің негізінде жатқан операциялар мен оқиғаларды олардың дұрыс ұсынылуын қаматамасыз етерліктей ұсынады ма, соған бағалау жүргіземіз.

Біз корпоративтік басқаруға жауап беретін тұлғалармен, олардың назарына өзге ақпараттардан басқа, аудиттің жоспарланған көлемі мен мерзімдері туралы, сондай-ақ, аудиттің нәтижесі бойынша маңызды ескертулер туралы, соның ішінде, аудит процесінде өзіміз анықтайтын ішкі бақылау жүйесінің маңызды кемшіліктері туралы ақпаратты жеткізе отырып, өзара ақпараттық іс-әрекетті жүзеге асырамыз.

Аудитор

Р.К. Таипова

Қазақстан Республикасының білікті аудиторы

Қазақстан Республикасының
аудиторларына үміткерлерді аттестаттау
жөніндегі аудиторлар палатасы
Біліктілік комиссиясының
2000 жылғы 18 ақпанда берген
№ҚМ-0000497 аудитордың біліктілік куәлігі

«BDO Qazaqstan» ЖШС

Қазақстан Республикасы Қаржы министрлігі
Қаржылық бақылау комитетінің 2021 жылғы 19
наурызда берген № 21012748 мемлекеттік
лицензиясы

Р. Рахимбаев

«BDO Qazaqstan» ЖШС директоры

26 сәуір 2024 жыл

ЖИЫНТЫҚ КІРІС ТУРАЛЫ ЖЕКЕЛЕГЕН ЕСЕП**2023 жылғы 31 желтоқсанда аяқталған жыл іші***(мың қазақстандық теңгемен)*

	<i>Ескерт.</i>	<i>2023 жыл</i>	<i>2022 жыл</i>
Комиссиялық кірістер	5	7.332.202	5.682.437
Пайыздық кірістер	6	18.620.577	6.417.788
Кредиттік залал бойынша шығыстар		197.723	(282.753)
Шетел валютасымен жасалған операциялар бойынша таза пайда/(залал)		(35.797)	22.606
Дивидендтерден түскен кіріс		36	8.323
Өзге кірістер	5	140.063	3.814
Үлестік қатысу әдісі бойынша есепке алынатын инвестициялардан түскен кіріс		(17.794)	34.546
Операциялық кірістер		26.237.010	11.886.761
Операциялық шығыстар	7	(5.867.867)	(3.938.533)
Корпоративтік табыс салығы бойынша шығыстарға дейінгі пайда		20.369.143	7.948.228
Корпоративтік табыс салығы бойынша шығыстар	8	(2.620.025)	(1.127.546)
Бір жылғы пайда		17.749.118	6.820.682
Өзге жиынтық кіріс			
<i>Кейінгі кезеңдерде пайда немесе залал құрамында қайта жіктелуге жатпайтын өзге жиынтық кіріс</i>			
Салықты шегергендегі негізгі құралдарды қайта бағалау	16	80.844	101.698
Салықтарды шегергендегі бір жыл ішіндегі өзге жиынтық кіріс		80.844	101.698
Бір жылғы жиынтық кіріс жиыны		17.829.962	6.922.380
Бір акцияға есептегендегі пайда			
Базалық және бөлінген (теңгемен)	9	16.507,26	6.343,46

«Қазақстан қор биржасы» АҚ басқармасының атынан қол қойылды және шығаруға бекітілді:

А.Ө. Алдамберген
Басқарма төрағасы

26 сәуір 2024 жыл

Алматы, Қазақстан

С.У. Ақыбекова
Бас бухгалтері

5-52 бет аралығындағы ескертпелер осы жекелеген қаржылық есептіліктің ажырамас бөлігі болып табылады

ҚАРЖЫЛЫҚ ЖАҒДАЙ ТУРАЛЫ ЖЕКЕЛЕГЕН ЕСЕП**2023 жылғы 31 желтоқсанда аяқталған жыл іші**

(мың қазақстандық теңгемен)

	Ескер.	2023 жылғы 31 желтоқсан	2022 жылғы 31 желтоқсан
Активтер			
Ақша қаражаты және оның баламалары	10	134.081.674	267.828.608
«кері РЕПО» операциялары	11	60.440.647	35.551.435
Орталық контрагенттің қаржылық активтері	12	377.827	11.769.454.576
Инвестициялық бағалы қағаздар	13	64.196.150	31.889.236
Өзге жиынтық кіріс арқылы әділ құны бойынша бағаланатын үлестік бағалы қағаздар	14	21.053	21.053
Еншілес ұйымдарға салынған инвестициялар	1	1.712.109	164.057
Қауымдасқан компанияға салынған инвестициялар	15	107.289	125.083
Ағымдағы корпоративтік табыс салығы бойынша активтер		446.142	117.314
Негізгі құралдар	16	2.539.949	1.738.661
Материалдық емес активтер	17	1.638.054	1.616.085
Пайдалану құқығы түріндегі активтер	18	150.890	-
Берілген аванстар	19	450.031	362.003
Өзге активтер	20	775.626	815.098
Активтер жиыны		266.937.441	12.109.683.209
Міндеттемелер			
Клирингтік қатысушылардың қаражаты	21	220.946.867	312.809.343
Орталық контрагенттің қаржылық міндеттемелері	12	377.827	11.769.454.576
Жалдау бойынша міндеттемелер	22	192.426	
Кейінге қалдырылған корпоративтік табыс салығы бойынша міндеттемелер	8	365.726	345.302
Алынған аванстар		112.660	88.579
Өзге міндеттемелер	20	497.884	371.320
Міндеттемелер жиыны		222.493.390	12.083.069.120
Капитал			
Жарғылық капитал	23	4.189.030	4.189.030
Негізгі құралдарды қайта бағалау резерві	23	246.700	183.658
Резервтік қор	23	3.878.000	3.170.000
Бөлінбеген пайда		36.130.321	19.071.401
Капитал жиыны		44.444.051	26.614.089
Міндеттемелер мен капитал жиыны		266.937.441	12.109.683.209

«Қазақстан қор биржасы» АҚ басқармасының атынан қол қойылды және шығаруға бекітілді:

А.Ө. Алдамберген
Басқарма төрағасы

26 сәуір 2024 жыл

Алматы, Қазақстан

С.У. Ақымбекова
Бас бухгалтері

КАПИТАЛДАҒЫ ӨЗГЕРІСТЕР ТУРАЛЫ ЖЕКЕЛЕГЕН ЕСЕП

2023 жылғы 31 желтоқсанда аяқталған жыл іші

(мың қазақстандық теңгемен)

Ескер.	Жарғылық капитал	Меншікті сатып алынған акциялар	Әділ құн резерві	Негізгі құралдарды қайта бағалау резерві	Резервті к қор	Болінбеген пайда	Капитал жиыны
2022 жылғы 1 қаңтар	4.189.030	–	–	90.986	3.170.000	12.241.693	19.691.709
Бір жылдағы пайда	–	–	–	–	–	6.820.682	6.820.682
Бір жылдағы жиынтық кірістің жиыны	–	–	–	–	–	6.820.682	6.820.682
Негізгі құралдарды қайта бағалау	–	–	–	101.698	–	–	101.698
Қайта бағалау резервінің амортизациясы	21	–	–	(9.026)	–	9.026	–
2022 жылғы 31 желтоқсан	4.189.030	–	–	183.658	3.170.000	19.071.401	26.614.089
Бір жылдағы пайда	–	–	–	–	–	17.749.118	17.749.118
Бір жылдағы жиынтық кірістің жиыны	–	–	–	–	–	17.749.118	17.749.118
Негізгі құралдарды қайта бағалау	–	–	–	80.844	–	–	80.844
Қайта бағалау резервінің амортизациясы	–	–	–	(17.802)	–	17.802	–
Резервтік қор көлемінің ұлғаюы	21	–	–	–	708.000	(708.000)	–
2023 жылғы 31 желтоқсан	4.189.030	–	–	246.700	3.878.000	36.130.321	44.444.051

«Қазақстан қор биржасы» АҚ басқармасының атынан қол қойылды және шығаруға бекітілді:

А.Ө. Алдамберген
Басқарма төрағасы

26 сәуір 2024 жыл

Алматы, Қазақстан

С.У. Ақыббекова
Бас бухгалтері

АҚША ҚАРАЖАТЫНЫҢ ҚОЗҒАЛЫСЫ ТУРАЛЫ ЖЕКЕЛЕГЕН ЕСЕП

2022 жылғы 31 желтоқсанда аяқталған жыл іші

(мың қазақстандық теңгемен)

	Ескер.	2023 жыл	2022 жыл
Операциялық қызметтен түскен ақша ағындары			
Корпоративтік табыс салығы бойынша шығыстарға дейінгі пайда		20.369.143	7.948.228
Корпоративтік табыс салығы бойынша шығыстарға дейінгі пайданы таза ақша ағындарымен салыстырып тексеру үшін түзетулер:			
Кредиттік залалдар бойынша шығыстар		(197.723)	282.753
Дивидендтер бойынша кірістер		(36)	(8.323)
Есептелген пайыздық кірістер		(18.620.577)	(6.417.788)
Негізгі құралдарды және материалдық емес активтерді амортизациялау	7	561.660	419.788
Қаржылық жалдау бойынша амортизация		60.021	-
Қауымдасқан компанияға қатысудан түскен кіріс		17.794	(34.546)
Операциялық активтер мен міндеттемелердегі өзгерістер			
<i>Операциялық активтердің таза азаюы/(ұлғаюы)</i>			
«кері РЕПО» операциялары		(24.889.213)	31.337.166
Берілген аванстар		(88.028)	212.516
Өзге активтер		39.472	(393.025)
<i>Операциялық міндеттемелердің таза ұлғаюы/(азаюы)</i>			
Клирингтік қатысушылардың қаражаты		(91.862.476)	190.422.317
Алынған аванстар		24.081	38.155
Өзге міндеттемелер		127.356	175.800
Алынған пайыздар		2.223.794	656.126
Төленген корпоративтік табыс салығы		(25.244)	-
Операциялық қызмет бойынша ақша қаражатының таза түсімі / (жұмсалуды)		(2.945.184)	(1.033.083)
<i>Операциялық міндеттемелердің таза ұлғаюы/(азаюы)</i>		(115.205.160)	223.606.084
Инвестициялық қызметтен түскен ақша ағындары			
Негізгі құралдарды сатып алу	16	(967.245)	(376.189)
Негізгі қорларды сатудан түсетін түсімдер		6.892	-
Материалдық емес активтерді сатып алу	17	(191.131)	(214.539)
Материалдық емес активтердің құрамына капиталдандырылатын шығындар	17	(121.908)	(82.880)
		(1.548.052)	(151.205)
Еншілес ұйымдарға берілген инвестициялар			
Инвестициялық бағалы қағаздарды өтеуден түскен түсімді шегергенде инвестициялық бағалы қағаздарды сатып алу		(10.123.911)	(23.341.159)
Алынған дивидендтер		36	8.323
Инвестициялық қызмет бойынша ақшалай қаражаттың таза жұмсалуды		(12.945.319)	(24.157.649)
Қаржылық қызметтен түсетін ақша қаражаттарының қозғалысы			
Жалдау бойынша міндеттемелерді өтеу		(40.033)	-
Қаржы қызметі бойынша ақшалай қаражатты таза жұмсау		(40.033)	-
Айырбастау бағамдары өзгерістерінің ақшалай қаражатқа және оның баламаларына әсері			
Күтілетін кредиттік залалдардың ақшалай қаражатқа және оның баламаларына әсері	10	(5.797.019)	4.239.159
Ақшалай қаражаттың және оның баламаларының таза өзгеруі		240.597	(285.145)
Жыл басындағы ақшалай қаражат және оның баламалары		(133.746.934)	203.402.449
Жыл соңындағы ақшалай қаражат және оның баламалары		267.828.608	64.426.159
Жыл соңындағы ақшалай қаражат және оның баламалары	10	134.081.674	267.828.608

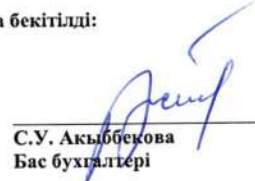
«Қазақстан қор биржасы» АҚ басқармасының атынан қол қойылды және шығаруға бекітілді:

А.О. Алдамберген
Басқарма төрағасы

26 сәуір 2024 жыл

Алматы, Қазақстан

С.У. Ақымбекова
Бас бухгалтері

5-52 бет аралығындағы ескертпелер осы жекелеген қаржылық есептіліктің ажырамас бөлігі болып табылады

(егер өзгесі көрсетілмесе, мың қазақстандық теңгемен)

1. Қызмет сипаттамасы

«Қазақстан қор биржасы» акционерлік қоғамы (бұдан әрі – Компания, Биржа) 1993 жылы 17 қарашада Қазақстан Республикасының заңнамасына сәйкес құрылған.

Қазіргі таңда Компания Алматы қ. Әділет департаменті Бостандық ауданы Әділет басқармасының 2004 жылғы 7 қаңтарда берген № 1952-1910-01-АҚ заңды тұлға қайта тіркеу туралы куәліктің негізінде әрекет етеді.

Бағалы қағаздар нарығындағы Компанияның қызметі мыналардың негізінде жүзеге асырылады:

- 1) Қазақстан Республикасының Ұлттық Банкі Қаржы нарығы мен қаржы ұйымдарын бақылау және қадағалау комитетінің Бағалы қағаздар нарығында қызметті жүзеге асыруға берген 2012 жылғы 19 шілдедегі № 4.2.3/1 лицензияның. Лицензия бағалы қағаздар нарығында келесі қызмет түрлерін жүзеге асыруға құқық береді:
 - бағалы қағаздарды және басқа қаржы құралдарын саудалауды ұйымдастыру жөніндегі қызмет;
 - бағалы қағаздар нарығында қаржы құралдарымен жасалатын мәмілелер бойынша клирингтік қызмет;
- 2) Қазақстан Республикасы Қаржы нарығын реттеу және дамыту агенттігінің ұлттық және шетел валютасымен банк операцияларын жүргізуге берген 2021 жылғы 30 қаңтардағы № 4.3.8 лицензияның. Лицензия келесі банк операцияларын жүргізуге құқық береді:
 - банк операцияларының жекелеген түрлерін жүзеге асыратын банктер мен ұйымдардың корреспонденттік шоттарын ашу және жүргізу;
 - аудару операциялары: жеке және заңды тұлғалардың төлемдер мен ақша аудару бойынша тапсырмаларын орындау;
 - заңды тұлғалардың банк шоттарын ашу және жүргізу;
 - қолма-қол шетел валютасымен айырбастау операцияларын ұйымдастырудан басқа, шетел валютасымен айырбастау операцияларын ұйымдастыру.

Компанияның заңды мекенжайы: Қазақстан Республикасы, А15Е2У0, Алматы қ., Байзақов к-сі, 280, «Almaty Towers» көпфункционалды кешенінің солтүстік мұнарасы, 8-қабат.

Биржаның негізгі қызметі – Қазақстан Республикасының заңнамасына сәйкес бағалы қағаздарды және басқа қаржы құралдарын саудалауды ұйымдастыру.

Биржаның ілеспе қызмет түрлері – қаржы құралдарымен жасалатын мәмілелер бойынша клирингтік қызмет, банк операцияларының жекелеген түрлерін жүзеге асыру жөніндегі қызмет, ақпарат беру және Қазақстан Республикасының заңнамасында тыйым салынбаған өзге де қызметтер.

2023 жылғы 31 желтоқсандағы және 2022 жылғы 31 желтоқсандағы жағдай бойынша әрқайсысына Компанияның орналастырылған акцияларының жалпы санының 5% астам құратын мөлшердегі жай акциялары тиесілі акционерлер келесі түрде көрсетілген:

	2023 жылғы 31 желтоқсан, %	2022 жылғы 31 желтоқсан, %
Акционерлер		
Қазақстан Республикасының Ұлттық Банкі РММ	46,99	46,99
«Московская Биржа ММВБ-РТС» жария акционерлік қоғамы	13,1	13,10
«Коммекс-Өмір» сақтандыру компаниясы» АҚ	7,64	7,64
«Қазақстан Халық Банкі» АҚ	6,79	6,79
Шуатаева Роза Шарипбаевна	5,02	5,02
Басқалары (жеке-жеке 5% кеміне иелік ететін)	20,46	20,46
Жиыны	100,00	100,00

Қазақстан Республикасының «Бағалы қағаздар рыногы туралы» заңының (бұдан әрі – «Заң») 84-бабы 2-тармағына сәйкес, акционер Қазақстан Республикасының Ұлттық Банкі болып табылатын жағдайды қоспағанда, сауда-сағтықты ұйымдастырушының әрбір акционерінің өзінің үлестес тұлғаларымен бірлескен үлесі орналастырылған акциялардың жалпы санынан 20% аспауға тиіс.

(егер өзгесі көрсетілмесе, мың қазақстандық теңгемен)

1. Қызмет сипаттамасы (жалғасы)

2023 жылғы 31 желтоқсанда және 2022 жылғы 31 желтоқсанда аяқталған жылдар бойы Қазақстан Республикасының Ұлттық Банкі Компанияның ірі акционері болып табылады.

Төменде 2023 жылғы 31 желтоқсандағы және 2022 жылғы 31 желтоқсандағы жағдай бойынша еншілес ұйым туралы ақпарат көрсетілген

Атауы	Қызметті жүргізу елі	Қызмет түрі	2023 жылғы 31 желтоқсан	2022 жылғы 31 желтоқсан
			Иелену/дауыс үлесі, %	Иелену/дауыс үлесі, %
			Жарғылық капиталға салым	Жарғылық капиталға салым
«KASE Клиринг орталығы» АҚ	Қазақстан Республикасы	Сақтандыру және зейнетақымен қамсыздандырудан басқа, қаржылық көрсетілетін қызмет саласындағы өзге де қосалқы қызмет	100	100
			1.712.109	164.057
			<u>1.712.109</u>	<u>164.057</u>

2022 жылғы 21 наусымда «eTrade.kz» ЖШС акционерлік қоғамға ұйымдастыру (қайта құру) жолымен құрылған «KASE Клиринг орталығы» АҚ (бұдан әрі – Қоғам) тіркелді. 2022 жылғы 19 қазанда Қоғамның акцияларын шығару аңдатпасы мемлекеттік тіркеуден өтті. 2022 жылғы 31 желтоқсандағы жағдай бойынша Биржа Қоғамның 1 акциясының номиналды құны 3 252 210 теңге болатын 55 жай акциясын төледі. 2023 жылы Биржа Компанияның 1 акциясының номиналды құны 3 252 210 теңгені құрайтын 476 жай акциясын төледі. 2023 жылғы 31 желтоқсандағы жағдай бойынша Компания «KASE клиринг орталығы» АҚ-ның 531 акциясын (жай акцияларының 100%) иеленеді.

«KASE клиринг орталығы» АҚ 2022–2024 жылдарға арналған Биржалық даму стратегиясына сәйкес орталық контрагент институтын негізгі инфрақұрылымдық элемент ретінде дамыту мақсатында құрылды. Биржа мен Қоғам арасындағы ынтымақтастық туралы келісімге сәйкес 2023 жылдың қыркүйегінен бастап «KASE Клиринг орталығы» АҚ клиринг, есеп айырысуларды жүзеге асырады және жеке биржа нарықтарында жекелеген қаржы құралдарымен операциялар бойынша орталық контрагент ретінде функцияларды жүзеге асырады (бүгінгі күні аталған функцияларды қоғам қор нарығында жүзеге асырады). Бұл жобаның мақсаты нарыққа қатысушылардың тәуекелдерін азайту, кросс-маржинг және неттинг арқылы қатысушылардың транзакциялық шығындарын азайту болып табылады.

Төменде 2023 жылғы 31 желтоқсандағы және 2022 жылғы 31 желтоқсандағы қауымдастырылған компания туралы ақпарат берілген:

Атауы	Қызметті жүргізу елі	Қызмет түрі	2023 жылғы 31 желтоқсан	2022 жылғы 31 желтоқсан
			Иелену/дауыс үлесі, %	Иелену/дауыс үлесі, %
			Жарғылық капиталға салым	Жарғылық капиталға салым
«РТРС» ЖШС	Қазақстан	Жалға беру бойынша қызметтер	135.000	50
			<u>135.000</u>	<u>135.000</u>

2022 жылы «РТРС» ЖШС қорытынды пайдасы (35.588) мың теңгені құрады (2022 жылы - қорытынды пайда 69.092 мың теңге). 2023 жылғы 31 желтоқсанда қауымдасқан компанияға салынған инвестициялардың баланстық құны 107.289 мың теңгені (2022 жылғы 31 желтоқсанда – 125.083 мың теңге) құрады.

(егер өзгесі көрсетілмесе, мың қазақстандық теңгемен)

2. Қаржылық есептілікті дайындау негіздері

Жалпы бөлім

Осы жекелеген қаржылық есептілік халықаралық қаржылық есептілік стандарттарына (бұдан әрі — «ХҚЕС») сәйкес әзірленді.

Осы жекелеген қаржылық есептілік «Есеп саясатының негізгі ережелері» бөлімінде аталып өткен қағидатты қоспағанда, нақты шығындар бойынша есепке алу қағидатына сәйкес әзірленді. Мысалы, өзге жиынтық кіріс арқылы әділ құны бойынша ескерілетін қаржы активтері және негізгі құралдар (топтар: ғимарат, жер, көлік құралдары) әділ құны бойынша бағаланды. Осы жекелеген қаржылық есептілік Компания мен оның еншілес ұйымының жекелеген қаржылық есептілігіне қосымша шығарылды. Компанияның жекелеген қаржылық есептілігі Компания басшылығымен шығарылуға 2024 жылғы 26 сәуірде бекітілді. Осы жекелеген қаржылық есептілік бір акция есебінен алынған деректерді қоспағанда немесе егер өзгесі көрсетілмесе, мың қазақстандық теңгемен (бұдан әрі — «теңге») көрсетілген. Осы жекелеген қаржылық есептілік Компания жұмыс істеп тұрған ұйым болып табылады және өз қызметін алдағы болашақта үздіксіз жалғастырады деген жорамалға сүйене отырып дайындалған.

Сыртқы экономикалық факторлардың әсері

2023 жылы нарықтарға жаһандық экономиканың жандануын шектейтін әртүрлі геосаяси және экономикалық факторлар әсер етті. 2023 жылдың екінші жартыжылдығында көптеген елдерде инфляция деңгейі төмендеді. Нәтижесінде бірқатар елдердің орталық банктеріне пайыздық мөлшерлемелерді төмендетуге мүмкіндік туды. Сонымен қатар, экономиканың оң қарқынын ескере отырып, әлемнің жетекші экономикаларының орталық банктері инфляцияның ағымдағы деңгейін шектеуші ақша-несие саясатын тоқтату үшін жеткілікті жоғары деп есептеп, пайыздық мөлшерлемелерді төмендетуге батылы бармады. Консенсусқа сәйкес, әлем экономикасының құлдырау кезеңінен осу кезеңіне өтуі 2024 жылдың екінші жартысында күтілуде, ал инфляция деңгейі 2024 жыл бойы төмендеуін жалғастырады.

2023 жылы Қазақстан ЖІӨ-нің 5,1%-ға өсімін көрсетті. Алдыңғы қатарда құрылыс (13,3%), сауда (11,3%) және байланыс (7,15%) салалары болды. Бұл ретте АҚШ-тың ЖІӨ өсімі 3,1%, Қытайдың ЖІӨ – 5,2%, Ресей Федерациясында – 3,6%-ды құрады.

Қазақстанда жылдық инфляция 2023 жылы төмендеп, жыл соңында 2022 жылғы 20,3% көрсеткішпен салыстырғанда 9,8%-ды құрады.

2023 жылдың басында ҚРҰБ базалық мөлшерлемесі жылдық 16,75%-ды құрады. Бір жыл ішінде базалық мөлшерлеме үш есе төмендетілді және 2023 жылдың соңына қарай ол жылдық 15,75% құрады.

2023 жылдың соңында қазақ теңгесі АҚШ долларына қатысты 1,7%-ға нығайды және жыл соңында бағам бір АҚШ долларына 454,56 теңге болды.

2023 жылдың соңында төлем балансының ағымдағы шоты сауда балансының және қызмет көрсету балансының нашарлауына байланысты тапшылыққа ұшырап, 3,3 млрд долларды құрады. Тауарлар экспорты 7,0%-ға азайып, 78,7 млрд долларға жетті. Тауарлар импорты 20,0%-ға өсіп, 61,2 млрд долларды құрады. Осыған байланысты сауда балансының сальдосы 2022 жылмен салыстырғанда 52,0%-ға азайып, 17,5 млрд долларды құрады. Бұл құлдырау 2023 жылдың бірінші жартыжылдығында мұнай бағасының төмендеуіне байланысты болды.

2023 жыл жылдық инфляция деңгейінің төмендеуіне, сыртқы экономикалық күйзелістерді теңестіргеннен кейін нарықтардың тұрақтануына және макроэкономикалық көрсеткіштердің жақсаруына байланысты қазақстандық қор нарығы үшін қолайлы болды.

2023 жылдың соңында Биржаның барлық нарықтарындағы жалпы сауда-саттық көлемі 2022 жылмен салыстырғанда 57%-ға өсіп, 410,7 трлн теңгеге жетті және биржа тарихындағы рекорд болды. KASE индексі өзінің тарихи максимумын жаңартып, 4 мың тармақ шегін бұзып, 2023 жылы 29%-ға өсіп, 4 187,38 тармаққа дейін жетті.

(егер өзгесі көрсетілмесе, мың қазақстандық теңгемен)

2. Қаржылық есептілікті дайындау негіздері (жалғасы)

Сыртқы экономикалық факторлардың әсері (жалғасы)

2023 жылы нарықтарға жаһандық экономиканың жылдам қалпына келуін шектейтін әртүрлі геосаяси және экономикалық факторлар әсер етті. Ресейдің Украинаға қарсы әскери агрессиясының кері әсерімен қатар, еуроаймақ елдері мен АҚШ экономикасы бірқатар банктердің банкроттыққа ұшырауымен бетпе-бет келді. Бұл турбулентті нарықтардағы қаржылық институттардың тұрақтылығына қатысты нарықтық алаңдаушылықты күшейтті. Дегенмен, 2023 жылдың екінші жартысында көптеген елдерде геосаяси жағдайдың әсерінен 2022 жылы өскен инфляция қарқыны, логистика мен жеткізу тізбегіндегі бұзушылықтар, энергетика мен тауар нарықтарындағы сұраныс пен ұсыныстың жаһандық араласу нәтижесінде төмендеді. Нәтижесінде орталық банктер арасында пайыздық мөлшерлемені төмендету туралы риторика орын алды. Дегенмен, бірқатар елдердегі іскерлік белсенділіктің өсуін және экономиканың оң қарқынын ескере отырып, экономиканың құлдырау кезеңіне дейін баяулау қорқынышына қарамастан, әлемнің жетекші экономикаларының орталық банктері инфляцияның ағымдағы деңгейлерін шектеулі ақша-несие саясатының аяқталуы үшін жеткілікті жоғары деп санап, пайыздық мөлшерлемені төмендетуге батылы бармады. Сонымен қатар, бірқатар елдердің орталық банктері экономиканы ынталандыру мақсатында пайыздық мөлшерлемелерді төмендетуге бастады. Консенсусқа сәйкес, әлем экономикаларының құлдырау кезеңінен өсу кезеңіне ауысуы 2024 жылдың екінші жартысында күтілуде, ал инфляция қарқыны 2024 жылға дейін төмендеуді жалғастырады.

2023 жылы Қазақстан экономикасында оң өсім байқалды. 2023 жылдың қорытындысы бойынша экономиканың өсуі 5,1% құрады. Ең үлкен өсім құрылыс (+13,3%), сауда (+11,3%) және байланыс (+7,15) салаларында байқалды.

2023 жылы инфляция деңгейінің динамикасы төмендеу үрдісіне ие болды. Жыл қорытындысы бойынша жылдық инфляция 9,8% құрап, 2022 жылы 20,3%-дан төмендеді. ҚР Ұлттық Банкі базалық мөлшерлемені 2023 жылдың тамызына дейін 16,75% деңгейінде сақтап қалды. 2023 жылдың тамызында базалық мөлшерлеме 16,50%-ға дейін төмендетілді. 2023 жылдың қазан айында Ұлттық Банк базалық мөлшерлемені 16,00%-ға, ал қарашада 15,75%-ға дейін төмендетті. 2022 жылы шектеуші ақша-кредит саясаты шеңберінде базалық мөлшерлеменің көтерілуі инфляцияның төмендеуіне және инфляциялық күтулердің төмендеу үрдісінің бекітілуіне ықпал етті.

Сонымен қатар инфляциялық қысымның күшеюі және кейіннен рубль бағамының әлсіреуі ұлттық валютаның динамикасына әсер етті. Наурызға дейін теңгенің АҚШ долларына шаққандағы бағамы 431,08 теңгеге дейін нығайды. 2023 жылдың наурыз айынан қыркүйек айына дейінгі кезеңде теңгенің АҚШ долларына қатысты бағамы 11,99%-ға әлсіреді, бір АҚШ доллары үшін 482,77 теңге болды.

2023 жылдың соңында төлем балансының ағымдағы шоты сауда балансының және қызмет көрсету балансының нашарлауына байланысты тапшылыққа ұшырап, 3,3 млрд долларды құрады. Тауар экспорты 7,0%-ға азайып, 78,7 млрд долларға жетті. Тауарлар импорты 20,0%-ға өсіп, 61,2 млрд долларды құрады. Осыған байланысты сауда балансының сальдосы 2022 жылмен салыстырғанда 52,0%-ға азайып, 17,5 млрд долларды құрады. Бұл құлдырау 2023 жылдың бірінші жартыжылдығында мұнай бағасының төмендеуіне байланысты болды. Тікелей шетелдік инвесторлардың кірісі 1,4%-ға өсіп, 26,7 млрд долларға жетіп, 373 млн долларға өсті.

2023 жыл жылдық инфляция деңгейінің төмендеуіне, сыртқы экономикалық күйзелістерді теңестіргеннен кейін нарықтардың тұрақтануына және макроэкономикалық көрсеткіштердің жақсаруына байланысты қазақстандық қор нарығы үшін қолайлы болды.

Компания басшылығы санкцияларды енгізуге байланысты оқиғалар Компания қызметінің үздіксіздігіне әсер етпейді деп санайды. Компания басшылығы экономикалық және саяси жағдайдағы ағымдағы өзгерістерді де, кез келген санкциялық тәуекелдерді де бақылайды және жақын арада компанияның тұрақтылығын сақтау және бизнесін дамыту үшін қажетті шараларды қабылдайды.

Бағалаулардың белгісіздігі

2023 жылғы 31 желтоқсандағы жағдай бойынша ақпарат қолжетімді болғанына қарай, Компания ККЗ бағалауды, қаржылық құралдардың әділ құнын бағалауды жүргізген кезде күтілетін болашақ ақша ағындарының қайта қаралған бағалауларын көрсетті.

(егер өзгесі көрсетілмесе, мың қазақстандық теңгемен)

3. Есеп саясатының негізгі ережелері

Жаңа ХҚЕС қолдану, ХҚЕС түсіндірмелері және ХҚЕС түзетулері

Осы жекелеген қаржылық есептілікті дайындау кезінде қабылданған есепке алу қағидаттары 2023 жылғы 1 қаңтардан бастап күшіне енген жаңа ХҚЕС және ХҚЕС интерпретацияларында белгіленген қағидаттарды қоспағанда, Компанияның 2022 жылғы 31 желтоқсанда аяқталған жыл іші жекелеген қаржылық есептілігін дайындау кезінде қолданылған қағидаттарға сәйкес келеді. Компания шығарылған, бірақ әлі күшіне енген ХҚЕС-ке қандай да бір басқа ХҚЕС-ті, түзетулер мен түсіндірулерді мерзімінен бұрын қолданған жоқ.

Компания 2023 жылы ХҚЕС-ке төменде санамаланған түзетулерді алғаш рет қолданды, бұл ретте оның жекелеген қаржылық есептілігіне ықпалын тигізбеді.

ХҚЕС 17 (IFRS) түзетулері - «Сақтандыру шарттары»

2021 жылғы желтоқсанда жарияланған және 2023 жылғы 1 қаңтардан немесе одан кейінгі есепті кезеңдерге қолданылатын 17 «Сақтандыру шарттары» ХҚЕС (IFRS) түзетулері.

Бұл стандарт қазіргі уақытта сақтандыру шарттарын есепке алудың кең ауқымды тәжірибесіне мүмкіндік беретін 4 «Сақтандыру шарттары» ХҚЕС-ке (IFRS) ауыстырады. ХҚЕС (IFRS) 17 «Сақтандыру шарттары» сақтандыру компаниялары мен сақтандыру бизнесі бар топтардың, сақтандыру шарттары мен инвестициялық шарттардың дискрециялық қатысу шарттарымен есепке алу тәсілін түбегейлі өзгертеді.

17 ХҚЕС талаптары белгілі бір сақтандыру ұйымына тән жеке тәуекелді ескере отырып, төлем қабілеттілігін бағалауға тұжырымдамалық жаңа тәсілді ұсынатын Solvency II еуропалық стандартының элементтерін қамтиды.

2023 жылы 17 ХҚЕС бойынша есептер 4 ХҚЕС-пен қатар ұсынылатын болады.

Сақтандыру ұйымдарының пруденциалдық нормативтеріне сақтандыру міндеттемелерінің негізсіз өзгерістерінің айла-шарғы жасауын және ықпалын болдырмау мақсатында реттеуші есептілік өзгеріссіз қалады.

Бұл түзету Компанияның жеке қаржылық есептілігіне ықпалын тигізбеді.

ХҚЕС (IAS) 8 түзетулері – «Бухгалтерлік бағалауды анықтау» (есеп саясаты мен бухгалтерлік бағалаудың өзгеруі туралы иллюстрациялар)

IASB ХҚЕС (IAS) 8-ге түзетулер енгізіп, бухгалтерлік бағалауды «қаржылық есептіліктегі ақшалай сомалар, олардың бағасы белгісіздікпен байланысты» деп анықтайды (monetary amounts in financial statements that are subject to measurement uncertainty).

Есеп саясаты қаржылық есептіліктегі баптарды бағалаудың белгісіздігімен байланысты тәсілмен бағалауды талап етуі мүмкін. Яғни, есеп саясаты мұндай баптарды тікелей байқауға болмайтын, бірақ бағалануы керек ақшалай сомада бағалауды талап етуі мүмкін.

Бұл жағдайда Компания есеп саясатында қойылған мақсатқа жету үшін бухгалтерлік бағалауды жасайды. Бухгалтерлік бағалауды орындау қол жетімді соңғы сенімді ақпаратқа негізделген пайымдауларды немесе болжамдарды пайдалануды қамтиды.

ХҚЕС (IAS) 12 түзетулері – «Табыс салығы» - бір операция нәтижесінде туындайтын активтер мен міндеттемелерге байланысты кейінге қалдырылған салық салу

2021 жылдың мамырында жарияланған және 2023 жылдың 1 қаңтарынан немесе одан кейінгі есепті кезеңдерге қолданылатын 12 «Табыс салығы» ХҚЕС (IAS) түзетулері.

Басқарма бұл түзетулерді ұйымдардың активтерді де, міндеттемелерді де бастапқы тануға әкелетін жалдау және пайдаланудан шығару міндеттемелері сияқты операциялар мен оқиғалар бойынша кейінге қалдырылған салықты есепке алу жолындағы сәйкессіздіктерді азайту үшін енгізді.

Түзетулер IAS 12 сәйкес бастапқы танудан алып тастау аясын тарылтады, осылайша алып тастау салық салынатын және шегерілетін уақыттық айырмашылықтардың тең болуына әкелетін операцияларға қолданылмайды.

(егер өзгесі көрсетілмесе, мың қазақстандық теңгемен)

3. Есеп саясатының негізгі ережелері (жалғасы)

Жаңа ХҚЕС қолдану, ХҚЕС түсіндірмелері және ХҚЕС түзетулері (жалғасы)

ХҚЕС (IAS) 12 түзетулері – «Табыс салығы» - бір операция нәтижесінде туындайтын активтер мен міндеттемелерге байланысты кейінге қалдырылған салық салу» (жалғасы)

Түзетулер сонымен қатар міндеттемелерді өтеу төлемдерінің салық мақсатындағы шегерімі (қолданылатын салық заңнамасына сәйкес) мұндай шегерімдер қаржылық есептілікте танылған міндеттеме (және пайыздық шығыстар) немесе байланысты актив (және пайыздық шығыстар) үшін салық салу мақсаттарына сәйкес келетіндігі туралы пайымдау мәселесі екенін көрсетеді.

Бұл шешім актив пен міндеттемені бастапқы тану кезінде уақытша айырмашылықтардың бар-жоғын анықтау үшін маңызды.

Бұл түзету Компанияның жеке қаржылық есептілігіне ықпалын тигізбеді.

«Қаржылық есептілікті ұсыну» 1 ХҚЕС-ке (IAS) және «Маңыздылық туралы пайымдауларды қалыптастыру» ХҚЕС-ті қолдану бойынша № 2 практикалық ұсынымдарға түзетулер

ХҚЕС кеңесі ХҚЕС (IAS) 1-ге түзетулер енгізіп, ұйым есеп саясаты туралы маңызды ақпаратты ашуы керек екенін анықтайды: Есеп саясаты туралы ақпарат, егер ұйымның қаржылық есептілігіне енгізілген басқа ақпаратпен бірге қарастырылатын бұл ақпарат осы қаржылық есептілік негізінде жалпы мақсаттағы қаржылық есептіліктің негізгі пайдаланушылары қабылдаған шешімдерге әсер етеді деп күтуге болатын болса, маңызды болып табылады.

Маңызды емес операцияларға, басқа оқиғаларға немесе шарттарға қатысты есеп саясаты маңызды емес болып табылады және оларды ашу талап етілмейді. Дегенмен, есеп саясаты операциялардың немесе басқа оқиғалардың немесе жағдайлардың сипатына байланысты, тіпті егер сомалар маңызды емес болса да, маңызды болуы мүмкін. Дегенмен, маңызды операцияларға, басқа оқиғаларға немесе шарттарға қатысты есеп саясатының барлық ақпараты маңызды болып табылмайды.

Ұйым есеп саясаты туралы маңызды ақпаратпен бірге немесе басқа ескертулердің бөлігі ретінде – осы ұйымның есеп саясатын қолдану процесінде басшылық қалыптастырған және қаржылық есептілікте танылған сомаларға айтарлықтай әсер еткен есептік бағалаулармен байланысты ақпараттардан басқа, пайымдаулар туралы ақпаратты ашуы керек.

Бұл түзету Компанияға жекелеген қаржылық есептілікте осы түзету енгізілгенге дейін талап етілгендей есеп саясатының негізгі ережелерін емес, есеп саясаты туралы маңызды ақпаратты ашуға мүмкіндік береді.

Халықаралық салық реформасы - екінші компоненттің модельдік ережелері - «Табыс салығы» 12 ХҚЕС-ке (IAS) түзетулер

2021 жылдың желтоқсанында ЭЫДҰ PILLAR 2 типтік ережелерін жариялады, оған сәйкес ірі трансұлттық компанияларға ең төменгі 15% мөлшерлеме бойынша салық салынады.

Әлемдік ЖІӨ-нің 90% - дан астамын құрайтын 135-тен астам елдер мен юрисдикциялар Pillar 2 типтік ережелерімен келіскен.

ХҚЕС кеңесі ережелерді қолдану нәтижесінде туындаған кейінге қалдырылған салықтарды есепке алуға қатысты белгісіздік туралы мүдделі тараптардың алаңдаушылығына жауап беру үшін шұғыл шаралар қабылдады.

ХҚЕС (IAS) 12-ге түзетулер енгізіледі:

- жаһандық салық ережелерін қолданатын юрисдикцияларда туындайтын кейінге қалдырылған салықтарды есепке алу бойынша уақытша алып тастау. Бұл қаржылық есептілікті салыстыруға және ережелерді орындауды жеңілдетуге көмектеседі;
- инвесторларға компанияға жаңа табыс салығы талаптарының әсерін жақсырақ түсінуге көмектесу үшін, әсіресе осындай талаптарды белгілейтін заң күшіне енгенге дейін ақпаратты ашуға қойылатын мақсатты талаптар.

Бұл түзету Компанияның жекелеген қаржылық есептілігіне ықпалын тигізбейді.

(егер өзгесі көрсетілмесе, мың қазақстандық теңгемен)

3. Есеп саясатының негізгі ережелері (жалғасы)

Жаңа ХҚЕС қолдану, ХҚЕС түсіндірмелері және ХҚЕС түзетулері (жалғасы)

2024 жылғы 1 қаңтардан немесе осы күннен кейін басталатын жылдық есепті кезеңдер үшін күшіне енеді:

- Сату және кері жалға беру бойынша жалдау міндеттемелері (ХҚЕС (IFRS) 16 Жалдау түзетулері);
- Міндеттемелерді қысқа мерзімді және ұзақ мерзімді етіп жіктеу (ХҚЕС (IAS) 1 Қаржылық есептілікті ұсыну түзетулері);
- Ковенанттармен ұзақ мерзімді міндеттемелер (ХҚЕС (IAS) 1 Қаржылық есептілікті ұсыну түзетулері);
- Жеткізушілерді қаржыландыру шарттары (ХҚЕС (IAS) 7 ақша қаражаттарының қозғалысы туралы есеп және ХҚЕС (IFRS) 7 қаржы құралдары: Ақпаратты ашу түзетулері);
- Еркін айырбасталудың болмауы (ХҚЕС (IAS) 21 Валюта бағамдарының өзгеруінің әсері түзетулері).

Компания жаңа ХҚЕС-ты, ХҚЕС-тың түсіндірмелерін және жоғарыда аталған ХҚЕС-ке түзетулерді мерзімінен бұрын қолданбады.

(егер өзгесі көрсетілмесе, мың қазақстандық теңгемен)

3. Есеп саясатының негізгі ережелері (жалғасы)

Әділ құнды бағалау

Компания пайда немесе залал арқылы әділ құны (ПЗӨК) бойынша және басқа жиынтық кіріс арқылы әділ құны (БЖТКӨК) бойынша көрсетілетін қаржы құралдарын және негізгі құралдар (топтар: ғимарат, жер, көлік құралдары) сияқты қаржылық емес активтерді әділ құны бойынша әрбір есептік күнге бағалайды.

Әділ құн бағалау күніне нарық қатысушылары арасында қалыпты тәртіпте жасалатын мәміле аясында активтерді сату үшін алынатын немесе міндеттемелерді беру үшін төленетін баға болып табылады. Әділ құн бағасы активтерді сату немесе міндеттемелерді беру жөніндегі мәміле келесі түрде болып өтуін болжайды:

- не осы актив немесе міндеттеме үшін негізгі нарықта;
- не негізгі нарық болмаған жағдайда осы актив немесе міндеттеме үшін неғұрлым қолайлы нарықта.

Компания негізгі немесе неғұрлым қолайлы нарыққа қол жеткізуі тиіс. Активтің немесе міндеттеменің әділ құны жорамалдарды пайдалану арқылы бағаланады, оларды нарық қатысушылары активтің немесе міндеттеменің бағасын айқындау кезінде пайдалануы мүмкін, бұл орайда нарық қатысушылары өзінің озық мүдделерінде әрекет етеді. Қаржылық емес актив әділ құнының бағасы не активті ең жақсы және неғұрлым тиімді түрде пайдалану жолымен немесе осы активті ең жақсы және неғұрлым тиімді түрде пайдаланатын нарықтың басқа қатысушысына сату нәтижесінде нарық қатысушысының экономикалық пайдасын еселеу мүмкіндігін ескереді.

Компания бағалаудың пайда болған жағдаяттарында қолайлы және әділ құнын бағалау үшін жеткілікті деректерге қол жетімді бағалау әдістемелерін пайдаланады, бұл орайда бақыланатын орынды бастапқы деректерді мейлінше көп және бақыланбайтын бастапқы деректерді мейлінше аз пайдаланады. Әділ құны жеке қаржылық есептілікте бағаланатын немесе жеке қаржылық есептілікте көрсетілетін барлық активтер мен міндеттемелер тұтас алғанда әділ құнды бағалау үшін маңызды болып табылатын ең төменгі деңгейдегі бастапқы деректер негізінде әділ құн көздерінің төменде сипатталған сатылары аясында жіктеледі:

- 1-деңгей – белсенді нарықтарда ұқсас активтер немесе міндеттемелер үшін белгіленген бағалар (түзетілмейтін).
- 2-деңгей – иерархияның ең төменгі деңгейіне жататын, әділ құнды бағалау үшін маңызды бастапқы деректер нарықта тікелей немесе жанама түрде байқалатын болып табылатын бағалау үлгілері.
- 3-деңгей – иерархияның ең төменгі деңгейіне жататын, әділ құнды бағалау үшін маңызды бастапқы деректер нарықта тікелей немесе жанама түрде байқалмайтын болып табылатын бағалау үлгілері.

Жекелеген қаржылық есептілікте кезеңдік негізде қайта бағаланатын активтер мен міндеттемелер жағдайында әр есепті кезеңнің аяғына жіктемені (тұтас алғанда әділ құнды бағалау үшін маңызды болып табылатын ең төменгі деңгейдегі бастапқы деректер негізінде) қайтадан талдай отырып Компания оларды сату көздері деңгейлері арасында ауыстыру қажеттілігін анықтайды.

(егер өзгесі көрсетілмесе, мың қазақстандық теңгемен)

3. Есеп саясатының негізгі ережелері (жалғасы)

Қаржы активтері мен міндеттемелер

Бастапқы тану

Тану күні

Қаржы активтері мен міндеттемелерін стандартты талаптарда сатып алу немесе сату амалы мәміленің жасалу күніне, яғни Компания активті немесе міндеттемені сатып алу міндеттемесін Өз мойнына алатын күнге көрсетіледі. Стандартты талаптарда сатып алу немесе сату амалына қаржы активтері мен міндеттемелерін шарт шеңберінде сатып алу немесе сату жатады, оның талаптары бойынша актиатер мен міндеттемелерді нарықта қабылданған қағидаларда немесе келісімдерде белгіленген мерзімнің шегінде қою талап етіледі.

Бастапқы бағалау

Қаржы құралдарын бастапқы тану кезінде жіктеу шарттық талаптардан және құралдарды басқару үшін қолданылатын бизнес-модельден тәуелді болады. Қаржы активтері мен қаржылық міндеттемелер ПЗӘҚ бойынша бағаланған жағдайлардан басқа, мәміле бойынша шығындарды қоса алғанда, қаржы құралдары бастапқыда әділ құны бойынша бағаланады.

Қаржы активтері мен міндеттемелерін бағалау санаты

Компания өзінің барлық қаржы активтерін активтерді басқару үшін қолданылатын бизнес-модельдің және мыналар бойынша бағаланатын активтердің шартты талаптарының негізінде жіктейді:

- амортизацияланған құны;
- БЖКӘҚ;
- ПЗӘҚ.

Компания туынды құралдар мен саудаға арналған құралдарды ПЗӘҚ бойынша жіктейді және бағалайды. Компания өз қарауына қарай қаржы құралдарын ПЗӘҚ бойынша бағаланатын ретінде жіктей алады, егер мұндай жіктеу амалы бағалау немесе мойындау қағидаларын қолданудың бірізді болмауын жоюға немесе едәуір азайтуға мүмкіндік берсе.

Қаржылық міндеттемелер, қарыздар мен қаржылық кепілдіктерді беру міндеттемелерінен басқа, амортизацияланған құны бойынша немесе ПЗӘҚ бойынша бағаланды, егер олар саудаға арналған немесе туынды құралдар болса, не болмаса ұйымның қарауына қарай әділ құны бойынша бағаланатын деп жіктелсе.

Кредиттік ұйымдардағы қаражат, амортизацияланған құны бойынша бағаланатын инвестициялық бағалы қағаздар

Компания кредиттік ұйымдардағы қаражатты және басқа да қаржы инвестицияларын амортизацияланған құны бойынша бағалайды, тек егер келесі қос талап орындалатын болса ғана:

- қаржы активі бизнес-модельдің шеңберінде ұсталады, оның мақсаты қаржы активтерін шартта көзделген ақша ағындарын алу үшін ұстау болып табылады;
- қаржы активінің шарттық талаптары көрсетілген күндерге борыштың негізгі сомасының өтелмеген бөлігіне (SPPI) борыштың негізгі сомасы мен пайыздардың есебінен төлемдер ғана болып табылатын ақша ағындарын алуды негіздейді.

Бұл талаптар барынша толық төменде қарастырылады.

(егер өзгесі көрсетілмесе, мың қазақстандық теңгемен)

3. Есеп саясатының негізгі ережелері (жалғасы)

Қаржы активтері мен міндеттемелер (жалғасы)

Бизнес-модельді бағалау

Компания бизнес-модельді бизнестің белгілі бір мақсаттарына қол жеткізу үшін топтарға біріктірілген қаржы активтері қалайша басқарылатындығын барынша жақсы көрсететін деңгейде айқындайды.

Компанияның бизнес-моделі келесі бақыланатын факторларға негізделген:

- бизнес-модельдің нәтижелілігі мен бұл бизнес-модельдің шеңберінде ұсталатын қаржы активтерінің кірістілігі қалайша бағаланатындығына және бұл ақпарат ұйымның шешуші басқарушы персоналына қалайша хабарланатындығына;
- бизнес-модельдің нәтижелілігіне (және бұл бизнес-модельдің шеңберінде ұсталатын қаржы активтерінің кірістілігіне) әсер ететін тәуекелдер және, атап айтқанда, бұл тәуекелдерді басқару тәсілі;
- бизнесті басқаратын менеджерлерге қалайша ынталандырылатындығына (мысалы, сыйақы басқарылатын активтің әділ құнына немесе шартта көзделген алынған ақша ағындарына негізделген бе);
- сатудың күтілетін жиілігі, көлемі мен мерзімдері Компанияның бизнес-моделін бағалау кезінде маңызды аспектілер болып табылады.

Егер ақша ағындары бастапқы мойындалғаннан кейін Компания үміттерінен басқа тәсілмен іске асырылса, Компания бұл бизнес-модельдің шеңберінде ұсталатын қалған қаржы активтерінің жіктелуін өзгертпейді, бірақ келешекте мұндай ақпаратты жуырда құрылған немесе жуырда сатып алынған қаржы активтерін бағалау кезінде назарға алады.

«Борыштың негізгі сомасының және борыттың негізгі сомасының өтелмеген бөлігіне пайыздар есебінен ғана төлемдер» тестісі (SPPI тестісі)

Жіктеу процесінің екінші сатысының шеңберінде Компания шартта көзделген актив бойынша ақша ағындары борыштың негізгі сомасының жіне борыштың негізгі сомасының өтелмеген бөлігіне пайыздар есебінен ғана төлемдер (яғни SPPI тестісі) болып табылатындығын анықтау үшін қаржы активінің шартты талаптарын бағалайды.

Бұл тесттің мақсаттары үшін «негізгі борыш сомасы» бастапқы мойындау кезінде қаржы активінің әділ құнын білдіреді, және ол бұл қаржы активі қолданылуының барлық мерзімінің бойына өзгере алады (мысалы, егер борыштың негізгі сомасын өтеу есебінен төлемдер немесе сыйлықақының/дисконттың амортизациясы орын алса).

Несие шартының шеңберінде пайыздардың барынша едәуір элементтері әдетте ақшаның уақытша құны үшін өтемақы және несиелік тәуекел үшін өтемақы болып табылады. SPPI тестісін өткізу үшін Компания пайымдауды қолданып, орынды факторларды, мысалға, қаржы активінің қай валютада білдірілгенін және пайыздық мөлшерлеме белгіленген кезеңді саралайды.

Сол уақытта тәуекелдерге ұшырағыштыққа немесе шартта көзделген, базалық несие келісімімен байланысты емес ақша ағындарының волатильділігіне аз ғана әсер ететін шарттық талаптар, борыштың негізгі сомасының және борыштың негізгі сомасының өтелмеген бөлігіне пайыздардың есебіне төлемдер болып табылатын шартта көзделген ақша ағындарының пайда болуын негіздемейді. Мұндай жағдайларда қаржы активін ПЗӘҚ бойынша бағалау қажет.

БЖКӘҚ бойынша бағаланатын үлестік құралдар

Кей уақытта Компания кейбір инвестициялар үлестік құралдарға бастапқы мойындалған кезде, оның күшін кейіннен айыру құқығынсыз, оларды БЖКӘҚ бойынша бағаланатын үлестік құралдар ретінде жіктеуге, егер олар «Қаржы құралдары: ұсыну» 32 ХҚЕС (IA5) сай үлестік құралдың анықтамасына жауап берсе және саудаға арналмаса, шешім қабылдайды. Мұндай жіктеу туралы шешім әрбір құрал бойынша бөлек қабылданады.

(егер өзгесі көрсетілмесе, мың қазақстандық теңгемен)

3. Есеп саясатының негізгі ережелері (жалғасы)

Қаржы активтері мен міндеттемелер (жалғасы)

Қаржы активтері мен міндеттемелер (жалғасы)

Мұндай үлестік құралдар бойынша пайда мен залал ешқашан пайданың немесе залалдың құрамына қайта жіктелмейді. Дивидендтер, Компания мұндай құралдың бастапқы құнының бір бөлігінің өтемақысы ретінде мұндай түсімдерден пайда алған жағдайлардан басқа, дивидендтерді алға құқық белгіленгенде пайда немесе залал құрамында басқа да кіріс ретінде танылады. Мұндай жағдайда пайда басқа да жиынтық кірістің құрамында танылады. БЖКӘҚ бойынша бағаланатын үлестік құралдар құнсыздану мәніне бағаланбайды. Мұндай құралдар есептен шығарылған кезде қайта бағалау бойынша жинақталған резерв бөлінбеген пайда құрамына ауыстырылады.

Қаржы активтері мен міндеттемелерін қайта жіктеу

Компания қаржы активтерін басқарудың бизнес-моделін өзгертетін айрықша жағдайлардан басқа, қаржы активтері бастапқыда танылғаннан кейін қайта жіктелмейді. Қаржылық міндеттемелер ешқашан қайта жіктелмейді. 2023 жылы Компания қаржы активтері мен міндеттемелерін қайта жіктемеді.

Ақшалай қаражат және оның баламалары

Ақша қаражаты мен оның баламаларына қандай да бір шарттық міндеттемелер жүктелмеген қолма-қол қаражат және пайда болған күннен бастап тоқсан күннің ішінде өтеу мерзімі бар ҚРҰБ-дағы және басқа кредиттік ұйымдардағы қаражат жатады.

«РЕПО» және кері «РЕПО» шарттары және бағалы қағаздармен жасалатын қарыз операциялары

Бағалы қағаздарды сату және кері сатып алу шарттары («РЕПО» шарттары) есеп берушілікте қаржыландырудың құнсызданған операциялары ретінде көрсетіледі. «РЕПО» шарттары бойынша іске асырылған бағалы қағаздардың қаржылық жағдай туралы жекелеген есепте бейнеленуі жалғастырылады және контрагенттің шарт немесе жалпылама қабылданған тәжірибе талаптарынан шығатын осы бағалы қағаздарды сатуға немесе қайта кепілге қоюға құқығы болған жағдайда, «РЕПО» шарттары бойынша кепілзат есебінде берілген бағалы қағаздардың санатына ауыстырылады. Тиісті міндеттемелер қаржылық жағдай туралы жекелеген есепте «РЕПО» шарттары ретінде көрсетіледі. Бағалы қағаздарды кері сату (кері «РЕПО») шарттары бойынша сатып алу қаржылық жағдай туралы жекелеген есепте кері «РЕПО» шарттары ретінде көрсетіледі. Сату бағасы мен кері сатып алу бағасының арасындағы айырма пайыздық түсім ретінде қаралады және тиімді пайыздық мөлшерлеме әдісі бойынша «РЕПО» шарттары қолданысы мерзімі ішінде есептеледі.

Контрагенттерге қарыз шарттарында берілген бағалы қағаздар қаржылық жағдай туралы жекелеген есепте көрсетілуін жалғастырады. Қарыз шарттарында тартылған бағалы қағаздар олар үшінші тұлғаларға сатылған кезде ғана қаржылық жағдай туралы жекелеген есепте көрсетіледі. Мұндай жағдайда сатып алу-сату мәмілесі жиынтық кіріс туралы жекелеген есепте ескеріледі. Осындай бағалы қағаздарды қайтару жөніндегі міндеттеме сауда операциялары жөніндегі міндеттемелердің құрамында әділ күн бойынша көрсетіледі.

Туынды қаржы құралдары

Компания өзінің әдеттегі қызметінің барысында валюта нарықтарында және капитал нарықтарында түрлі туынды қаржы құралдарын (оның ішінде, фьючерстер, форвардтар, своптар мен опциондар) пайдаланады. Осы қаржы құралдары саудаға арналады және бастапқыда әділ құны бойынша көрсетіледі. Әділ құн нарықтық баға белгілеудің немесе тиісті базалық құралдардың ағымдағы нарықтық және шарттық құнға әрі басқа да факторларға негізделген бағалау үлгілерінің негізінде айқындалады. Оң әділ құны бар туынды қаржы құралдары активтердің құрамында, ал теріс әділ құнымен - міндеттемелердің құрамында көрсетіледі. Аталған құралдармен жасалған операциялар бойынша пайда мен залал саудалық бағалы қағаздармен операциялар бойынша таза пайданың/(залалдың) немесе шетел валютасындағы операциялар бойынша таза пайданың/(залалдың) құрамында қаржы құралының түріне қарай (сауда операциялары) жиынтық кіріс туралы жекелеген есепте көрсетіледі.

(егер өзгесі көрсетілмесе, мың қазақстандық теңгемен)

3. Есеп саясатының негізгі ережелері (жалғасы)

Қаржы құралдарын өзара есепке алу

Қаржы активі немесе қаржылық міндеттеме мойындалған сомаларды есепке алуға заңи тұрғыдан қорғалған құқық болғанда және есеп айырысуларды нетто-негізде жүзеге асыруға не болмаса активті сатуға және міндеттемені бір мезгілде орындауға ниет болғанда, қаржылық жағдай туралы жекелеген есепте нетто-өлшемді ұсына отырып өзара есепке алынуға жатады. Есепке алу құқығы келешектегі оқиғаға негізделмеуі тиіс және барлық келесі жағдайларда заңи тұрғыдан қорғалуы тиіс:

- әдеттегі қызметтің барысында;
- дефолт болған жағдайда; және
- ұйым немесе контрагенттердің біреуі дәрменсіз немесе банкрот болып қалған жағдайда.

Бұл талаптар, әдетте, неттинг туралы бас келісімдерге қатысты орындалмайды және тиісті активтер мен міндеттемелер қаржылық жағдай туралы жекелеген есепте толық көлемде көрсетіледі.

Қаржы активтері мен міндеттемелерді тануды тоқтату

Қаржы активтері

Қаржы активі (немесе, қолданылуына қарай — қаржы активінің бір бөлігі немесе дәл сондай қаржы активтері тобының бір бөлігі), егер:

- активтен ақша ағындарын алу құқығының қолданылу мерзімі аяқталса;
- Компания активтен келетін ақшағымдарын алу құқығын берсе немесе алған ақша ағымдарын толығымен елеулі кешіктіріусіз «транзит» келісім талаптарында үшінші тарапқа аудару міндеттемесін қабылдаса; сондай-ақ
- Компания (а) не активтен түсетін бүкіл пайда мен тәуекелді түгелімен дерлік берсе, (б) не бермесе, алайда активтен түсетін пайда мен тәуекелді өзінде де сақтамайтын болса, бірақ осы активтің бақылануын берсе.

Компания активтен келетін ақша ағымдарын алу құқығын оған байланысты бүкіл пайда мен тәуекелді бермей де, өзінде сақтамай да, сондай-ақ активтің бақылануын бермей де берсе, мұндай актив есепке алуда Компанияның бұл активтегі қатысуын жалғастыратын шекте бейнеленеді. Берілген актив бойынша кепілдік нысаны бар активке қатысуды жалғастыру, активтің бастапқы баланстық құны мәнінің ең азы бойынша және Компанияның төленуіне берілуі мүмкін өтемақының ең көп мөлшері бойынша бағаланады. Егер одан әрі жалғасатын активке қатысу берілетін активке шығарылған және/немесе сатып алынған опцион (есебі ақша қаражатымен жүргізілетін опцион немесе ұқсас құрал да кіреді) нысанын қабылдаса, Компанияның одан әрі жалғасатын қатысуының мөлшері — әділ құны бойынша бағаланатын актив бойынша шығарылған пут-опцион (есебі ақша қаражатымен жүргізілетін опцион немесе ұқсас құрал да кіреді) жағдайын қоспағанда, Компания өтемін төлеп ала алатын берілетін актив құны. Бұл жағдайда Компанияның одан әрі жалғасатын қатысуының мөлшері екі көлемнің берілетін активтің әділ құны мен опционның орындалу бағасының ең азы ретінде анықталады.

(егер өзгесі көрсетілмесе, мың қазақстандық теңгемен)

3. Есеп саясатының негізгі ережелері (жалғасы)

Қаржы активтері мен міндеттемелерді тануды тоқтату (жалғасы)

Қаржы активтері (жалғасы)

Есепнен шығару

Қаржы активтері есептен ішінара не болмаса Компания олардың құнының отелуін бұдан былай күтпеген жағдайда бүтіндей есептен шығарылады. Егер есептен шығарылуға жататын сома жинақталған құнсыздану резервінің көлемінен көп болса, айырмасы ең алдымен резервтің ұлғаюы ретінде ескеріледі, ал содан кейін жалпы баланстық құнына қолданылады. Кез келген кейінгі қалпына келтіру амалдары несиелік залалдар бойынша шығыстарға жатқызылады. Есептен шығару мойындауды тоқтатуға жатады.

Қаржылық міндеттемелер

Қаржылық міндеттеменің мойындалуы тиісті міндеттеме орындалған, күші жойылған немесе қолданылу мерзімі аяқталған жағдайда тоқтатылады.

Қолданыстағы бір қаржылық міндеттемені сол кредитордың алдындағы басқа міндеттемеге елеулі ерекшеленетін талаптарда ауыстырған кезде немесе қолданыстағы міндеттеме талаптарына елеулі түрлендірулер енгізілген жағдайда, бастапқы міндеттеменің мойындалуы тоқтатылады, ал жаңа міндеттеме пайда немесе залал құрамында міндеттемелердің баланстық құнындағы айырманы мойындай отырып, есепке алуда бейнеленеді.

Жалға алу

Компания жалдауды есепке алу үшін 16 «Жалдау» ХҚЕС-ін қолданады.

Келісімшарт жасау кезінде Компания келісімнің жалдау болып табылатынын немесе оның жалдау элементтерін қамтитынын бағалайды. Яғни, Компания өтемақыға айырбас ретінде белгілі бір уақыт кезеңі ішінде сәйкестендірілген активті пайдалануды бақылау құқығын келісім-шарт арқылы беретінін анықтайды.

Компания жалға алушы ретінде

Компания қысқа мерзімді жалға алу және құны төмен активтерді жалға беруді қоспағанда, барлық жалға алу шартын тану және бағалау үшін біркелкі тәсілді қолданады. Компания жалдау төлемдерін жүзеге асыру бойынша жалға алу міндеттемелерін және базалық активтерді пайдалану құқығын білдіретін пайдалану құқығын таниды. Компанияның кеңселік үй-жайларды жалдау шарты бар және жалға алу шарттарын қарастыра отырып, Компания 16 ХҚЕС-ке сәйкес жалдау активтері мен міндеттемелерін тану қажет деген қорытындыға келді. Компанияның жалға алу міндеттемелеріне қолданылатын орташа алынған қосымша қарыз мөлшерлемесі 15,5% құрады.

Компанияның жалдаудың басталу күніне (яғни базалық актив пайдалану үшін қолжетімді болатын күнге) пайдалану құқығы бар активтерді мойындайды. Пайдалану құқығы нысанындағы активтер, жалдау бойынша міндеттемелерді қайта бағалауға түзете отырып жинақталған амортизация мен құнсызданудан жинақталған залалды шегере отырып, бастапқы құны бойынша бағаланады. Пайдалану құқығы нысанындағы активтердің бастапқы құнына жалдау бойынша мойындалған міндеттемелердің көлемі, болған бастапқы тікелей шығындар және жалдаудың басталу күніне немесе жалдау бойынша алынған ынталандырушы төлемдерді шегере отырып жасалған жалдау төлемдері жатады. Егер жалдау негізгі активке меншік құқығын жалдау мерзімінің соңына дейін Компанияға берсе немесе пайдалану құқығы бар активінің құны Компанияның сатып алу опционын жүзеге асыру ниетін көрсететін болса, Компания активті жалға берудің басталу күнінен бастап негізгі активтің пайдалы қызмет ету мерзімінің соңына дейін пайдалану. Әйтпесе, Компания пайдалану құқығы бар активінің амортизациясын жалдау басталған күннен бастап пайдалану құқығы бар активінің пайдалы мерзімінің аяқталуының ертесіне немесе жалдау мерзімінің аяқталу күніне дейін есептейді.

(егер өзгесі көрсетілмесе, мың қазақстандық теңгемен)

3. Есеп саясатының негізгі ережелері (жалғасы)

Жалға алу (жалғасы)

Пайдалану құқығы түріндегі активтер де құнсыздану мәніне тексерілуге жатады.

Қысқа мерзімді жалдау немесе базалық активтің құны төмен болатын жалдау үшін Компания жалдау төлемдерін жалдау мерзімі ішінде сызықтық әдіспен немесе басқа жүйелі тәсілді қолдана отырып, шығын ретінде таниды. Егер мұндай тәсіл пайда алу құрылымын жақсы көрсетсе, компания басқа жүйелі тәсілді қолданады.

Компания жалға беруші ретінде

Компания өзінің әрбір жалдауын операциялық жалдау немесе қаржылық жалдау ретінде жіктейді.

Жалдау қаржылық жалдау ретінде жіктеледі, егер ол негізгі активті иеленумен байланысты барлық дерлік тәуекелдер мен пайдаларды беруді көздесе. Жалдау, егер ол негізгі активті иеленумен байланысты барлық тәуекелдер мен сыйақыларды бермесе операциялық жалдау ретінде жіктеледі.

Жалдау бойынша жіктеу жалдау қатынастарының басталу күні жасалады және жалдау шартына өзгерістер енгізілген жағдайда ғана қайта бағаланады. Бағалаудағы өзгерістер (мысалы, негізгі активтің болжанған экономикалық қызмет ету мерзімінің немесе қалпына келтіру құнының өзгеруі) немесе жағдайлардың өзгеруі (мысалы, жалға алушының дефолт) бухгалтерлік есеп мақсатында жалдауды қайта жіктеу қажеттілігіне әкелмейді.

Қаржылық жалдау

Тану және бағалау

Жалға беруші өзінің қаржылық жағдайы туралы есебінде жалдау басталған күнгі қаржылық жалдаудағы активтерді тануға және оларды таза жалдау инвестицияларының сомасына тең мөлшерде дебиторлық берешек ретінде ұсынуға тиіс.

Кейінгі бағалау

Компания жалдау мерзіміндегі қаржылық кірісті жалға берушінің таза жалдау инвестициясы бойынша тұрақты мерзімді кірістілік мөлшерлемесін көрсететін кесте негізінде таниды.

Операциялық жалдау

Тану және бағалау

Компания операциялық жалдау бойынша жалдау төлемдерін біркелкі әдісті немесе басқа жүйелік әдісті пайдалана отырып, кіріс ретінде таниды. Компания басқа жүйелі әдісті қолдана алады, егер бұл әдіс базалық активті пайдаланудан түсетін пайданың төмендеуінің үлгісін сәйкесінше көрсетеді.

(егер өзгесі көрсетілмесе, мың қазақстандық теңгемен)

3. Есеп саясатының негізгі ережелері (жалғасы)

Салық салу

Корпоративтік табыс салығы бойынша ағымдағы шығыстар Қазақстан Республикасының заңнамасына сәйкес есептеледі.

Кейінге қалдырылған салық активтері мен міндеттемелер баланстық міндеттемелер әдісін пайдалана отырып, барлық уақытша айырмашылықтарына қатысты есептеледі. Кейінге қалдырылған табыс салығы компанияларды біріктіруді білдірмейтін және жүзеге асырылу сәтінде бухгалтерлік пайдаға да, салық салынатын пайда мен залалға да әсер етпейтін операция бойынша гудвилдің, активтің немесе міндеттеменің бастапқы бейнеленуі нәтижесінде туындайтын жағдайлардан басқа кезде кейінге қалдырылған табыс салығы қаржылық есеп берушілік мақсаттары үшін активтер мен міндеттемелердің салықтық базасы мен олардың баланстық құны арасында туындайтын барлық уақытша айырмашылықтары бойынша бейнеленеді.

Кейінге қалдырылған салық активтері салықтық базаны азайтатын осы уақытша айырмашылықтар қарсы есепке алынуы мүмкін болашақта салық салынатын пайда алу ықтималдылығы бар дәрежеде ғана көрсетіледі. Кейінге қалдырылған салықтық активтер мен міндеттемелер күшіне енген немесе нақ есепті мерзімде күшіне енген заңнамаға сүйене отырып, міндеттемені реттеу немесе активті іске асыру кезеңі ішінде қолданылатын салық салу мөлшерлемелері бойынша бағаланады.

Уақытша айырманы қалпына келтіру уақытын бақылауға болатын және уақытша айырма таяу арада қалпына келтіріледі деген ықтималдық болған жағдайларды қоспағанда, кейінге қалдырылған табыс салығы еншілес және қауымдасқан ұйымдарға, сондай-ақ бірлескен кәсіпорындарға инвестициялармен байланысты уақытша айырмалар бойынша көрсетіледі.

Сонымен қатар Қазақстан Республикасында Компанияның қызметіне қатысты пайдаланылатын түрлі операциялық салықтар қолданылады. Бұл салықтар операциялық шығыстар құрамында бейнеленеді.

Негізгі құралдар

Негізгі құралдар жинақталған құнсыздану шығындары мен жинақталған амортизация шегерілген, күнделікті қызмет көрсету шығыстары ескерілмеген бастапқы құны бойынша бейнеленеді. Мұндай құнға, егер олар мойындау критерийлеріне жауап берсе, орын алу фактісі бойынша танылатын құрал-жабдықты ауыстыруға байланысты шығындар кіреді.

Бастапқы құны бойынша бастапқы мойындалғаннан кейін ғимараттар қайта бағаланған құны бойынша көрсетіледі, ол кейіннен жинақталған амортизацияны және құнсызданудан кейіннен жинақталған залалдарды шегере отырып қайта бағалау күніне әділ құнды білдіреді. Қайта бағалау қайта бағаланған активтің әділ құны мен оның баланстық құны арасындағы елеулі алшақтықтарды болдырмау үшін жиі орындалады.

(егер өзгесі көрсетілмесе, мың қазақстандық теңгемен)

3. Есеп саясатының негізгі ережелері (жалғасы)

Негізгі құралдар (жалғасы)

Қайта бағалау күніне жинақталған амортизация активтің жалпы баланстық құнының бір мезгілдегі төмендеуімен алынып тасталады және содан түскен сома активтің қайта бағаланған сомасына сүйене отырып қайта бағаланады. Қайта бағалаудан болған құн өсімі, бұрын пайда немесе залал құрамында көрсетілген мұндай актив құнының алдындағы азаюын қалпына келтіру сомаларын қоспағанда, басқа да жиынтық кірістің құрамында негізгі құралдарды қайта бағалау резервінде көрсетіледі. Мұндай жағдайда актив құнының ұлғаюы пайда мен залал құрамында танылады. Қайта бағалаудан болған құн өсімі, негізгі құралдарды қайта бағалау резервінде көрсетілген дәл сол актив бойынша мұндай азаюдың құнның алдыңғы өсіміне қарсы тікелей есепке алынуын қоспағанда, пайда немесе залал құрамында көрсетіледі.

Негізгі құралдарды қайта бағалау резервінен алынған сомаларды бөлінбеген пайда құрамына жыл сайынғы ауыстыру активтердің қайта бағаланған баланстық құнына сүйене отырып есептелетін амортизация сомасы мен активтердің бастапқы құнына сүйене отырып есептелетін амортизация сомасы арасындағы айырма бөлігінде жүзеге асырылады. Актив есептен шығарылғанда қайта бағалау резервіне қосылған сома бөлінбеген пайданың құрамына ауыстырылады.

Нысанның амортизациясы оны пайдалануға қол жетімді болған кезде басталады. Амортизация активтерді дұрыс пайдаланудың келесі есептік мерзімі ішінде сызықтық әдіспен есептеледі:

	<u>Жылдар</u>
Ғимараттар	40
Машиналар мен жабдықтар	3-15
Көлік құралдары	6,7
Өзге	6-10

Тарату құны, пайдалы пайдалану мерзімі және активтердің амортизациясын есептеу әдістері әрбір есепті жылдың соңында талданады және қажетіне қарай түзетіледі.

Жөндеуге және бұрынғы қалпына келтіру шығыстар оларды жүзеге асыру шамасына қарай шығындарға жатқызылады және олар капиталға айналатын жағдайларды қоспағанда, басқа да операциялық шығындардың құрамына қосылады.

Материалдық емес активтер

Материалдық емес активтерге бағдарламалық жасақтама мен лицензиялар кіреді.

Бөлек сатып алынған материалдық емес активтер бастапқы құны бойынша бағаланады. Бизнесі біріктіру шеңберінде сатып алынған материалдық емес активтердің бастапқы құны сатып алу күнгі олардың әділ құнын білдіреді. Бастапқы танудан кейін материалдық емес активтер жинақталған құнсыздану шығындары мен жинақталған амортизация шегерілген бастапқы құны бойынша көрсетіледі.

Материалдық емес активтердің пайдалы қызмет етуінің шектелген немесе шектелмеген мерзімі бар. Шектелген пайдалы пайдалану мерзімі бар материалдық емес активтер пайдалы пайдалану мерзімі ішінде амортизацияланады, мүмкін құнсыздану белгілері болған жағдайда, құнсыздану мәніне сарапталады. Шектелген пайдалы қызмет ету мерзімі бар материалдық емес активтердің амортизациясы кезеңі мен оны есептеу әдісі кем дегенде әрбір есепті жылдың соңында қайта қаралады.

Төменде материалдық емес активтердің бағаланған пайдалы қызмет ету мерзімдері келтірілген:

	<u>2023 жылы пайдаланылған, жылдардағы мерзімдер</u>
Ішкі жобаланған бағдарламалық жасақтама	3-9
Өзге бағдарламалық жасақтама және лицензиялар	5-8
Өзгесі	2-5

(егер өзгесі көрсетілмесе, мың қазақстандық теңгемен)

3. Есеп саясатының негізгі ережелері (жалғасы)

Материалдық емес активтер (жалғасы)

Егер Компания материалдық есепті құратын болса, материалдық емес активті әзірлеу шығыстар материалдық емес активтің өзіндік құнына енгізіледі және шарт талаптарына сәйкес мақсатына лайық пайдалану үшін материалдық емес активтің толық дайын болмайынша аяқталмаған құрылыс күйінде ескеріледі. Ішкі құрылған материалдық емес активтің өзіндік құны материалдық емес актив алғаш рет тану критерийлеріне жауап беретін және активті мақсатына лайық пайдалануға әзірлеуге, құруға, өндіруге және дайындауға тікелей бөлінуі немесе ақылға қонымды әрі бірізді негізде жатқызылуы мүмкін күннен бастап болған келесі шығындар сомасын білдіреді:

- 1) материалдық емес активті құру кезінде пайдаланылған немесе тұтынылған материалдар мен қызметтерге жұмсалған шығындар;
- 2) жалақы мен активті құрумен тікелей айналысатын қызметкерлермен байланысты басқа да шығындар (Компания бағдарламалық өнімдерді пысықтаумен тікелей айналысатын қызметкерлерге сыйақыны осындай жұмыстар жоғарыда көрсетілген барлық талаптарға сәйкес келген жағдайда атқарылған жұмыс туралы есептер негізінде капиталдандыруды жүзеге асырады);
- 3) заңды құқықты тіркеу үшін баждар, активті құру үшін пайдаланылған патенттер мен лицензиялар сияқты құрылатын активке тікелей қатысты кез келген шығындар.

Сатуға арналған ретінде жіктелетін активтер

Компания ұзақ мерзімді активтерді (немесе шығарылған топты), егер олардың баланстық құнын өтеу пайдалану барысында емес, мәмілені іске асыру барысында жоспарланса, сатуға арналған ретінде жіктейді. Бұл үшін айналымнан тыс активтер (немесе шығарылатын топ) мұндай активтерді (шығарылатын топты) сатудың әдеттегі, үлгілік шарттары болып табылатын шарттарда оларды қазіргі күйінде дереу сату үшін қол жетімді болуы тиіс, бұл ретте олардың сатылуы жоғары ықтималдылық деңгейімен сипатталуға тиіс. Сатудың жоғары ықтималдығы Компания басшылығының ұзақ мерзімді активті (немесе шығатын топты) сату жоспарын ұстануға деген нақты ниетін білдіреді. Бұл ретте сатып алушыны іздеу және осындай жоспарды орындау бойынша белсенді іс-қимыл бағдарламасы басталуы қажет. Бұдан басқа, айналымнан тыс актив (немесе шығып қалған топ) оның ағымдағы әділ құнын ескере отырып негізделген баға бойынша сатуға белсенді түрде ұсынылуға тиіс. Бұдан басқа, аяқталған мәміле ретінде сатуды көрсету сатуға арналған ретінде айналымнан тыс активтерді (немесе шығатын топты) жіктеу күнінен бастап бір жыл ішінде күтілуге тиіс.

Еншілес ұйымдарға салынған инвестициялар

Еншілес ұйым – компанияның басқаруындағы серіктестік сияқты біртұтас емес ұйымды қоса алғанда, ұйым. Еншілес ұйымдарға инвестициялар құнсызданудан болатын залалды шегере отырып, бастапқы құны бойынша жеке қаржылық есептілікте ескеріледі.

Қауымдастырылған компанияларға салынған инвестициялар

Қауымдастырылған ұйым – Компания қызметіне айтарлықтай әсер ететін ұйым. Үлестік қатысу әдісіне сәйкес, бастапқы тану кезінде қауымдастырылған ұйымға инвестициялар бастапқы құны бойынша танылады, содан кейін олардың теңгерімдік құны сатып алу күнінен кейін инвестиция нысанының пайда немесе залалындағы инвестордың үлесін тану есебінен ұлғайтылады немесе азайтылады. Инвестордың инвестиция нысанының пайдасы немесе залалындағы үлесі Компанияның пайдасы немесе залалы құрамында танылады. Пайданы бөлу нәтижесінде инвестиция нысанынан алынған қаражат инвестицияның теңгерімдік құнын төмендетеді.

Клирингтік қатысушылардың қаражаты

Клирингтік қатысушылар қаражатының басым бөлігін, операцияларды келесі сауда күнінде жүзеге асыру мақсатында, Биржаның корреспонденттік шоттарында есептік күні орналастырылған валюта нарығы мүшелерінің ақшасы құрайды. Сонымен қатар, «Қаржы құралдарымен жасалатын мәмілелер бойынша клирингтік қызметті жүзеге асыру қағидалары» деген Биржаның ішкі құжатына сәйкес, әрбір клирингтік қатысушы қамтамасыз етудің белгілі бір деңгейін сақтауы және Биржаның корреспонденттік шотындағы кепілдік жарнаның төленуін қамтамасыз етуі тиіс, сондықтан клирингтік қатысушылардың кейбірі, сауда-саттықты келесі сауда күнінде жүзеге асыру мақсатында, сауда күнінің соңында Биржаның корреспонденттік шотында ақша сомаларын қалдырады. Биржа оларды клирингтік қатысушылар алдындағы міндеттемелер деп таниды.

(егер өзгесі көрсетілмесе, мың қазақстандық теңгемен)

3. Есеп саясатының негізгі ережелері (жалғасы)

Орталық контрагенттің активтері мен міндеттемелері

2024 жылғы 1 қаңтардағы жағдай бойынша Биржа биржалық сауда-саттықта жасалған барлық мәмілелер бойынша әрбір қатысушының тарапы бола отырып, қор, валюта нарықтарында және деривативтер нарығында орталық контрагент ретінде әрекет етеді және олардың нетто негізде орындалуына кепілдік береді. Мұндай мәмілелер бойынша активтер мен міндеттемелер қаржылық жағдай туралы есепте Биржа бекітілген ішкі құжаттарға сәйкес белгілейтін күнделікті есеп айырысу бағалары негізінде есептелген таза әділ құны бойынша көрсетіледі. Пайда немесе залал арқылы әділ құны бойынша бағаланатын қаржылық активтер мен міндеттемелер есептік кезеңнің соңындағы қор және валюта нарықтарындағы аяқталмаған мәмілелер бойынша орталық контрагенттің активтері мен міндеттемелерін қамтиды.

2023 жылдың 25 қыркүйегінен бастап «KASE клиринг орталығы» АҚ қор нарығындағы жекелеген қаржы құралдарымен мәмілелер бойынша орталық контрагент ретінде клиринг, есеп айырысу және функцияларды жүзеге асырады.

Орталық контрагенттің қамтамасыз етуі

Биржа жеке және ұжымдық қамтамасыз ету жүйесін пайдалана отырып, қор, валюта нарықтарында және деривативтер нарығында қатысушылардың алдындағы нетто міндеттемелердің орындалуына кепілдік береді. Қатысушының жеке қамтамасыз етуі оның қаржылық жағдайы негізінде белгіленетін, клирингтік қатысушыға берілген санатқа байланысты толық немесе жартылай болуы мүмкін.

Жартылай қамтамасыз ету талаптарымен жасалатын мәмілелер бойынша жартылай қамтамасыз етумен клирингтік қатысушының міндеттемелерін орындауды қамтамасыз ету ретінде, Биржа клирингтік шоттарда есепке алынатын мәмілелер, осындай клирингтік қатысушылардың берген өтінімдері бойынша және белгілі бір биржалық нарықтар үшін Биржаның ішкі әдістемелерімен белгіленген ерекшеліктерді ескерумен есептелген нетто міндеттемелерді жартылай қамтамасыз етуге талаптарды, сондай-ақ тиісті биржалық нарықта кепілдік жарнаны салуға талаптарды белгілейді. Толық жабу талаптарымен жасалған мәмілелер бойынша жартылай қамтамасыз етумен клирингтік қатысушының міндеттемелерін орындауды қамтамасыз ету ретінде, Биржа осындай мәмілелер жасау нәтижесінде туындаған қаржы құралдары бойынша нетто міндеттемелерді толық жабуға қойылатын талаптарды белгілейді. Толық жабумен клирингтік қатысушының міндеттемелерін орындауды қамтамасыз ету ретінде, Биржа осындай клирингтік қатысушының барлық клирингтік шоттары бойынша нетто міндеттемелерді толық жабу талаптарын белгілейді.

Орталық контрагенттің жартылай қамтамасыз ету мөлшеріне қойылатын талаптар Биржаның ішкі әдістемелері негізінде есептеледі және клирингтік қатысушының орталық контрагент алдындағы барлық қаржы құралдары бойынша нетто міндеттемелерінің кредиттік және нарықтық тәуекелінің мөлшерін жабуы тиіс.

Қор нарығында, валюта нарығында және деривативтер нарығында жартылай қамтамасыз ету үшін қабылданатын қаржы құралдары – қатысушылар Биржаның корреспонденттік шоттарына аударатын теңге және АҚШ доллары.

Қор нарығында қамтамасыз ету ретінде клирингтік қатысушылар ақшадан басқа Биржада айналыстағы бағалы қағаздарды салады. Бұл бағалы қағаздар қор нарығының әрбір депоненті-клирингтік қатысушысының «Бағалы қағаздар Орталық депозитарийі» АҚ-дағы дербес шотының қосалқы шоттарында (клиенттік және меншікті) «KASE» бөлімінде қамтамасыз ету ретінде есепке алынады, Биржаның активтері болып табылмайды және қаржылық жағдай туралы бірлестірілген есепте көрсетілмейді.

Клирингтік қатысушының ашық жайғасымдарын қамтамасыз ету үшін қамтамасыз ету және/немесе маржалық қамтамасыз ету жеткіліксіз болған жағдайда, клирингтік қатысушы қосымша қамтамасыз етуді енгізу немесе ашық жайғасымдар шамасын төмендеуіне әкелетін мәмілелер жасау арқылы Биржа қойған талапты орындауға міндетті.

Қамтамасыз етусіз клирингтік қатысушы қамтамасыз ету ұсынбайды және кепілдік жарналар төлемейді.

Клирингтік қатысушыларға мәмілелерді орындаудың ұжымдық қамтамасыз етуі – клирингтік резервтік және кепілдік қорлар. Резервтік қорлар әрбір биржалық нарық үшін Биржаның меншікті қаражаты есебінен қалыптасады. Кепілдік қорлар клирингтік қатысушылардың Биржаның корреспонденттік шотына қосқан клирингтік қатысушылардың кепілдік жарналары негізінде қалыптасады. Белгілі бір биржалық нарықта орталық контрагенттің қатысуымен сауда-саттық режимдерінде жасалған қаржы құралдарымен мәмілелер бойынша орындалмаған міндеттемелерді жабу үшін пайдаланылатын жекелеген кепілдік қорлары құрылуы мүмкін. Резервтік қорлар тек осы резервтік қор құрылған белгілі бір биржалық нарықтың қаржы құралдарымен мәмілелер бойынша орындалмаған міндеттемелерді жабу үшін ғана пайдаланылады.

(егер өзгесі көрсетілмесе, мың қазақстандық теңгемен)

3. Есеп саясатының негізгі ережелері (жалғасы)

Есеп саясатының негізгі ережелері (жалғасы)

Кепілдік қорлардың қаражаты, биржалық нарықта дефолтты реттеу шеңберінде жасалған мәмілелер бойынша міндеттемелерді қоспағанда, Биржаның және/немесе оның клирингтік қатысушыларының қандай да бір басқа міндеттемелерін орындалуын қамтамасыз ету ретінде пайдаланыла алмайды. Ұжымдық қамтамасыз ету жеке қамтамасыз ету құралдары жеткіліксіз болған жағдайда ғана қолданылады. Ұжымдық қамтамасыз етуді пайдалану тәртібі Компанияның ішкі құжаттарында қарастырылған.

Сауда-саттықты ұйымдастырушы мен орталық контрагенттің тәуекел профилін саралау мақсатында Биржа орталық контрагенттің функцияларын Биржадан еншілес ұйымға кезең-кезеңмен беруді жүзеге асыруда.

2023 жылдың 25 қыркүйегінде Биржа клиринг және есеп айырысу функцияларын, сондай-ақ қор нарығындағы орталық контрагент функцияларын еншілес ұйымға берді. 2024 жылдың соңына қарай Биржа клирингтік және есеп айырысу функцияларын, сондай-ақ валюталық және дериватив нарықтарындағы орталық контрагенттің функцияларын еншілес ұйымға беруді жоспарлап отыр.

(егер өзгесі көрсетілмесе, мың қазақстандық теңгемен)

3. Есеп саясатының негізгі ережелері (жалғасы)

Бағалау міндеттемелері

Бағалау міндеттемелері, егер Компанияның өткендегі белгілі бір оқиғаның салдарынан олардың реттелуіне үлкен ықтималдық дәрежеде болашақ экономикалық пайданы қамтитын ресурстардың кетуін талап ететін және жеткілікті сенімділік дәрежеде бағалануы мүмкін заңды немесе іс жүзінде уағдалы міндеттемелері бар болса, мойындалады.

Зейнетақы төлемдері және қызметкерлерге төленетін басқа да сыйақылар бойынша міндеттемелер

Компанияның жұмыс берушінің ағымдағы жарналарын жұмыскерлерге төленетін ағымдағы жалпы төлемдердің пайызы ретінде есептеуді көздейтін Қазақстан Республикасының мемлекеттік зейнетақы жүйесіне қатысудан басқа, қосымша зейнетақы бағдарламалары жоқ. Бұл шығыстар тиісті еңбекақы жататын есептік кезеңде көрсетіледі. Бұдан басқа, Компания жұмыскерлерге еңбек қызметі аяқталғаннан кейін елеулі сыйақы төлемейді.

Капитал

Жарғылық капитал

Жай акциялар және өтелуге жатпайтын артықшылықты акциялар дискрециялық дивидендтерге құқықтары бар меншікті капиталдың құрамында көрсетіледі. Бизнесі біріктіру жағдайларын қоспағанда, жаңа акцияларды шығаруға тікелей байланысты үшінші тараптарға көрсетілетін қызметтерге ақы төлеуге арналған шығындар осы эмиссия нәтижесінде алынған соманы азайту ретінде меншікті капитал құрамында көрсетіледі. Алынған қаражаттың әділ құнының шығарылған акциялардың номиналдық құнынан асып кету сомасы қосымша капитал ретінде көрсетіледі.

Меншікті сатып алынған акциялар

Компания компанияның акцияларын сатып алған жағдайда, пайдаға салынатын салықты шегергендегі мәміле бойынша тиісті шығындарды қоса алғанда, төленген өтем меншік капиталдың жалпы сомасынан меншікті сатып алынған акциялар ретінде олардың күші жойылған немесе қайта шығарылған кезге дейін шегеріледі. Мұндай акцияларды кейіннен сату немесе қайта шығару кезінде алынған өтем меншікті капиталдың құрамына енгізіледі. Меншікті сатып алынған акциялар орташа алынған құны бойынша есепке алынады.

Дивидендтер

Дивидендтер міндеттемелер ретінде танылады және егер олар есепті күнді қоса алғанға дейін жарияланған жағдайда ғана есепті күнгі меншікті капитал сомасынан шегеріледі. Дивидендтер туралы ақпарат, егер олар есепті күнге дейін ұсынылса, сондай-ақ есепті күннен кейін, бірақ шығаруға жекелеген қаржылық есептілік бекітілген күнге дейін ұсынылса немесе жарияланса, есептілікте ашылады.

Шартты активтер мен міндеттемелер

Шартты міндеттемелер қаржылық жағдай туралы жекелеген есепте көрсетілмейді, бұл ретте оларды өтеуге байланысты ресурстардың шығуы екіталай болып табылған жағдайларды қоспағанда, олар туралы ақпарат қаржылық есептілікте ашылады. Шартты активтер қаржылық жағдай туралы жекелеген есепте көрсетілмейді, бұл ретте олармен байланысты экономикалық пайданы алу ықтимал болып табылған жағдайларда олар туралы ақпарат қаржылық есептілікте ашып көрсетіледі.

Кірістер мен шығыстарды тану

Түсім, егер Компанияның экономикалық пайда алу ықтималдығы жоғары болса және түсім сенімді түрде бағаланатын болса, танылады. Компания қаржылық есептілікте танылуы үшін келесі критерийлер де орындалуы керек:

(егер өзгесі көрсетілмесе, мың қазақстандық теңгемен)

3. Есеп саясатының негізгі ережелері (жалғасы)

Пайыздық және ұқсас кірістер мен шығыстар

Компания кредиттік-құнсызданған қаржы активтерінен басқа, қаржы активтерінің жалпы баланстық құнына тиімді пайыздық мөлшерлемені қолдана отырып, амортизацияланған құны бойынша немесе БЖКӘҚ бойынша бағаланатын борыштық қаржы активтері бойынша пайыздық түсімді есептейді. Тиімді пайыздық мөлшерлеме-бұл дисконттау кезінде болашақ есептік ақшалай төлемдер немесе түсімдер қаржы құралын пайдаланудың болжамды мерзімі ішінде немесе ол қолданылатын жерде неғұрлым қысқа уақыт кезеңі ішінде қаржы активінің немесе қаржылық міндеттеменің таза баланстық құнына дәл келтірілетін мөлшерлеме. Есептеу кезінде қаржы құралы бойынша барлық шарттық талаптар (мысалы, мерзімінен бұрын өтеу құқығы) және тиімді пайыздық ставканың ажырамас бөлігі болып табылатын құралмен тікелей байланысты комиссиялық немесе қосымша шығыстар ескеріледі, бірақ болашақ кредиттік залалдар ескерілмейді. Қаржы активінің немесе қаржылық міндеттеменің баланстық құны компания төлемдерді немесе түсімдерді бағалауды қайта қараған жағдайда түзетіледі. Түзетілген баланстық құн бастапқы тиімді пайыздық мөлшерлеме негізінде есептеледі, ал баланстық құнның өзгеруі пайыздық кіріс немесе шығыстар ретінде көрсетіледі.

Комиссиялық кірістер

Компания клиенттерге көрсететін әр түрлі қызметтерден комиссиялық кірістер алады. Комиссиялық кірістер келесі екі санатқа бөлінуі мүмкін:

- *Белгілі бір уақыт кезеңі ішінде қызмет көрсеткені үшін алынған комиссиялық кірістер*

Белгілі бір уақыт кезеңі ішінде қызмет көрсеткені үшін алынған комиссиялар осы кезең ішінде орындауға тиісті міндеттердің орындалуына қарай есептеледі. Мұндай баптарға комиссиялық кірістер, листингтік және клирингтік алымдар, ақпараттық қызметтер, қашықтан қол жеткізу қызметтері және мүшелік жарналар кіреді.

- *Операциялар жасау бойынша қызмет көрсетуден түскен комиссиялық кірістер*

Үшінші тарап тұлғасынан операция жасау жөніндегі келіссөздерді жүргізу немесе оған қатысу үшін алынған комиссиялар, мысалы, акцияларды немесе басқа да бағалы қағаздарды сатып алу кезінде компанияның орындау міндеті келісім жасасу не бизнесті сатып алу немесе сату болып табылса, осындай операция аяқталғаннан кейін танылады. Орындауға белгілі бір міндеттермен байланысты комиссиялық (немесе комиссиялық төлемдердің бір бөлігі) тиісті өлшемдер орындалғаннан кейін танылады. Егер шартта ауыспалы өтеу көзделсе, комиссиялық кірістер ауыспалы өтеуге тән белгісіздікті кейіннен шешу кезінде түсімнің жинақтаушы қорытындысы деп танылған соманың айтарлықтай азаюы болмайтындай жоғары дәрежеде ғана танылады.

Дивидендтік кіріс

Компанияның төлемді алу құқығы белгіленген кезде кіріс танылады.

Шетел валюталарын қайта есептеу

Жекелеген қаржылық есептілік Қазақстан теңгесінде ұсынылды, олар функционалдық валюта және Компанияның есептілігін табыс ету валютасы болып табылады, шетел валюталарындағы операциялар бастапқыда операция күні қолданыста болған айырбастау бағамы бойынша функционалдық валютаға қайта есептеледі. Шетел валюталарында көрсетілген монетарлық активтер мен міндеттемелер есепті күні қолданыста болған айырбастау бағамы бойынша функционалдық валютаға қайта есептеледі. Шетел валюталарындағы операцияларды қайта есептеу кезінде туындайтын пайда мен шығындар «шетел валютасымен операциялар бойынша таза пайда» бабы бойынша жиынтық кіріс туралы жеке есепте көрсетіледі. Тарихи құны бойынша шетел валютасында көрсетілетін монетарлық емес баптар операция күні қолданыста болған айырбастау бағамы бойынша қайта есептеледі. Әділ құны бойынша шетел валютасында көрсетілетін монетарлық емес баптар әділ құнды айқындау күніне қолданыста болған айырбастау бағамы бойынша қайта есептеледі.

(егер өзгесі көрсетілмесе, мың қазақстандық теңгемен)

3. Есеп саясатының негізгі ережелері (жалғасы)

Шетел валюталарын қайта есептеу (жалғасы)

Шетел валютасындағы операция бойынша шарттық айырбас бағамы мен осындай мәміле жасалған күнгі ресми бағам арасындағы айырмашылық шетел валютасындағы операциялар бойынша шығындар шегерілген кіріс құрамына қосылады. 2023 және 2022 жылғы 31 желтоқсандағы ресми бағамдар осындай болды:

	<i>2023 жылғы 31 желтоқсан</i>	<i>2022 жылғы 31 желтоқсан</i>
KZT/USD	454,56	462,62
KZT/EUR	502,24	492,86
KZT/RUR	5,06	6,43
KZT/GBP	577,47	556,57

4. Маңызды есеп пайымдаулары мен бағалаулары

Бағалаудың белгісіздігі

Компанияның есеп саясатын қолдану барысында басшылық өз пайымдауларын қолданды және жекелеген қаржылық есептілік танылған сомаларды анықтау кезінде баға берді. Төменде пайымдау мен бағалауды қолданудың ең маңызды жағдайлары келтірілген.

Қаржы құралдарының әділ құны

Егер қаржылық жағдай туралы жеке есепте көрсетілген қаржы активтері мен қаржылық міндеттемелердің әділ құнын белсенді нарықтағы бағалар негізінде айқындау мүмкін болмаса, ол математикалық модельдерді қамтитын әртүрлі бағалау модельдерін пайдалана отырып айқындалады. Мұндай модельдер үшін бастапқы деректер, егер мүмкін болса, бақыланатын нарық негізінде айқындалады; басқа жағдайда әділ құнды айқындау үшін пікірді қолдану қажет. Қосымша ақпарат 24-ескертпеде берілген.

Күтілетін кредиттік залалдарды бағалау

Компания қаржы активтері мен дебиторлық берешек бойынша күтілетін кредиттік залалдарға бағалау резервтерін (провизияларды) қалыптастырады. Мұндай резервтердің мөлшерін Компания қаржылық активтерге немесе олардың эмитенттеріне берілген кредиттік рейтингтерге, сондай-ақ қалыптастыру мерзімдері мен дебиторлық берешек мөлшеріне қарай белгілейді.

Негізгі құралдар мен материалдық емес активтердің құнсыздануы

Әрбір есепті кезеңнің соңында Компания өзінің негізгі құралдары мен материалдық емес активтерінің баланстық құнын осындай активтердің құнсыздану белгілерін анықтау тұрғысынан тексереді. Басшылық ішкі және сыртқы факторларды талдау негізінде есепті күнге ықтимал құнсыздану белгілерінің болуын белгілейді. Құнсыздану белгілері болған жағдайда Компания өтелетін құнды бағалайды. Өтелетін құн сатуға жұмсалған шығындар мен пайдалану құндылығы шегеріле отырып, әділ құнның ең үлкені ретінде айқындалады. Генерациялайтын бірліктің өтелетін құнын айқындау басшылықтың бағаларын пайдалануды көздейді. Пайдалану құнын анықтау үшін пайдаланылған әдістерге ақшалай қаражаттың дисконтталған ағынының әдістері де кіреді. Пайдаланылатын әдіснамаларды қоса алғанда, бұл бағалаулар әділ құнға және сайып келгенде қаржылық емес активтердің кез келген құнсыздану сомасына немесе оны болашақ кезеңдерде қалпына келтіруге елеулі әсер етуі мүмкін.

2023 жылы Компания тәуелсіз бағалаушыны тарта отырып, негізгі құралдарды қайта бағалауды жүргізді. Осы қайта бағалау қорытындысы бойынша негізгі құралдардың баланстық құны әділ құнға жеткізілді (16-ескертпе). 2023 жылғы 31 желтоқсандағы жағдай бойынша сыртқы және ішкі индикаторларды талдау нәтижелері бойынша Компания негізгі құралдар мен материалдық емес активтердің құнсыздану белгілерін таппады.

(егер өзгесі көрсетілмесе, мың қазақстандық теңгемен)

4. Маңызды есеп пайымдаулары мен бағалаулары (жалғасы)

Сот талқылаулары

ХҚЕС сәйкес Компания өткен оқиғаларға байланысты ағымдағы міндеттеме болған, экономикалық пайдаларды аудару мүмкін болған және оларды аударуға жұмсалатын шығындар құны сенімді түрде бағаланатын болған жағдайда ғана резервтерді таниды. Егер бұл критерийлер орындалмаса, резервтер есептеп жазылмайды, бұл ретте мұндай шартты міндеттеме бірлестірілген қаржылық есептілікке ескертпелерде ашылады. Қазіргі уақытта бірлестірілген қаржылық есептілікте көрсетілмеген немесе ашылмаған кез келген міндеттеменің туындауы Компанияның қаржылық жағдайына елеулі әсер етуі мүмкін. Осы бухгалтерлік қағидатты сот талқылауларына қолдану Компания басшылығынан басшылықтың бақылауынан тыс әртүрлі нақты және заңды мәселелер бойынша шешім қабылдауды талап етеді. Компания шешілмеген сот талқылауларын олардың даму барысында өзгерістер пайда болған сайын және әрбір есептік күнде бірлестірілген қаржылық есептілікте резервтерді құру қажеттілігін бағалау үшін қайта қарайды. Резервтерді құру туралы шешім қабылдау кезінде ескерілетін факторлардың қатарында – қуынымның, шағымның айыппұлдың мәні, заң процесі және сот талқылауы жүріп жатқан, қуным берілген немесе айыппұл салынған юрисдикциядағы ықтимал залалдың сомасы, сот талқылауының барысы (соның ішінде бірлестірілген қаржылық есептілік берілген күннен кейін, бірақ ол жарияланғанға дейін), заң кеңесшілерінің пікірлері немесе көзқарастары, осыған ұқсас талқылаулардың бұрынғы тәжірибесі және Компания басшылығының қуынымға, шағымға немесе айыппұлға қалай жауап беруге қатысты кез келген шешімдері.

5. Комиссиялық кірістер

Комиссиялық кірістер келесі жайғасымдарды қамтиды:

	2023 жыл	2022 жыл
Операцияны жүргізгені үшін комиссия	3.011.171	2.094.270
Листингтік алым	917.908	785.374
Клирингтік алым	2.561.689	2.115.913
Мүшелік алым	346.695	309.976
Ақпараттық қызмет көрсетуден түскен кірістер	253.307	218.873
Қашықтан қол жеткізу қызметінен түскен кірістер	241.432	158.031
Қызмет көрсетуден түскен түсім	7.332.202	5.682.437

Клиенттермен жасалған шарттар бойынша түсім

Клиенттермен жасалған шарттар бойынша Компанияның кірісі негізінен қызмет көрсетуден түскен түсіммен ұсынылады. 2023 жылғы 31 желтоқсанда және 2022 жылғы 31 желтоқсанда аяқталған жылдардағы жиынтық кіріс туралы жекелеген есепте танылған клиенттермен жасалған шарттар бойынша түсім:

	2023 жыл	2022 жыл
Комиссиялық кірістер	6.837.463	5.305.533
Клиенттермен жасалған шарттар бойынша өзге түсімдер	494.739	376.904
Клиенттермен жасалған шарттар бойынша түсімдер жиыны	7.332.202	5.682.437

Қаржылық жағдай туралы жекелеген есепте Компания шарт бойынша төмендегі активтерді және клиенттермен жасалған шарттарға байланысты шарт бойынша міндеттемелерді мойындады:

	2023 жыл	2022 жыл
Шарт бойынша активтер (өзге активтер құрамында берілген)	539.522	684.862
Шарт бойынша міндеттемелер (алынған аванстар ретінде ұсынылған)	112.660	88.579

(егер өзгесі көрсетілмесе, мың қазақстандық теңгемен)

5. Комиссиялық кірістер (жалғасы)

Компания, әдетте, комиссиялық алымды олар орындалуға тиісті операция аяқталғанға дейін немесе ол аяқталғаннан кейін бірден жинайды (атқару міндеттемесі белгілі бір уақытта орындалатын шарттарда, мысалы, Биржадағы операциялар үшін комиссиялық сыйақылар). Кезең ішінде орындалатын (листингілік алым сияқты) қызметтер ұсынылған жағдайда, Компания әдетте шарттың жалпы қолданылу мерзімінің тиісті бөлігіне қатысты ай сайын, тоқсан сайын немесе жыл сайын аванс ретінде сомалар алады. Компания 15 ХҚЕС (IFRS) 121-тармағында қарастырылған тәжірибелік сипаттағы жеңілдетуді қолданады және бастапқы күтілетін қолданылу мерзімі бір жылдан аспайтын шарттар бойынша қалған орындау міндеттері туралы ақпаратты ашпайды..

Басқа кірістер келесі позицияларды қамтиды:

	2023 жыл	2022 жыл
Жалдау кірістері	128.972	-
Алынған айыппұлдар, тұрақсыздық айыбы	3.780	2.588
Басқа кірістер	7.311	1.226
Қызмет көрсетуден түскен түсім	140.063	3.814

Жалдаудан түсетін кірістер ХҚЕС (IFRS) 16 (3-ескертпе) сәйкес сызықтық әдіспен танылады.

6. Пайыздық кірістер

	2023 жыл	2022 жыл
Амортизацияланған құны бойынша бағаланатын қаржы активтері		
Инвестициялық бағалы қағаздар	6.708.524	3.103.289
«кері РЕПО» шарттары	9.710.856	2.656.353
Ақша қаражаттарының баламалары	2.226.441	658.146
Жалдау бойынша есептелген пайыздар	(25.244)	-
Қаржы активтері бойынша пайыздық кірістің жиыны	18.620.577	6.417.788

7. Операциялық шығыстар

	2023 жыл	2022 жыл
Қызметкерлерге жұмсалған шығыстар	3.339.357	2.268.879
Тозу және амортизация (16, 17-ескертпелер)	561.660	419.788
Әлеуметтік салық	237.608	152.117
Пайдаға салынатын салықтан басқа салықтар	260.753	238.376
Негізгі құралдар мен материалдық емес активтерге техникалық қызмет көрсету	431.811	230.373
Банк қызметтері	10.402	31.564
Байланыс және SWIFT қызметі	42.589	48.057
Ақпараттық қызметтер	71.264	38.669
Бизнесі дамытуға арналған шығыстар	344.022	117.175
Мүшелік жарналар	34.953	23.104
Кәсіби қызметтер	209.171	164.572
Операциялық жалдау	29.948	36.146
Қызметкерлерді оқыту	18.797	23.422
Іссапар шығыстары	59.495	47.184
Сақтандыру төлемдері	22.406	1.169
Пошталық және курьерлік қызметтерге жұмсалған шығыстар	995	1.105
Пайдалану құқығы бар негізгі құралдар мен активтердің амортизациясы бойынша шығыстар	60.021	-
Өзге де шығыстар	132.615	96.833
Операциялық шығыстардың жиыны	5.867.867	3.938.533

(егер өзгесі көрсетілмесе, мың қазақстандық теңгемен)

8. Салық салу

Корпоративтік табыс салығы бойынша шығыс төмендегі баптардан тұрады:

	<i>2023 жыл</i>	<i>2022 жыл</i>
Корпоративтік табыс салығын есептеу – ағымдағы бөлік	2.638.536	999.668
Өткен жылдардағы корпоративтік табыс салығын түзету	(7.015)	(3.429)
Кейінге қалдырылған салықты есептеу - уақытша айырмалардың пайда болуы және азаюы	20.424	153.796
Өзге жиынтық кірістің құрамында танылған кейінге қалдырылған салықты шегергенде (негізгі құралдарды қайта бағалау)	(31.920)	(22.489)
Корпоративтік табыс салығы бойынша шығыс	2.620.025	1.127.546

Компанияның табысына тек Қазақстан Республикасында ғана салық салынады. Салық заңнамасына сәйкес 2023 және 2022 жылдары корпоративтік табыс салығының қолданылатын мөлшерлемесі 20%-ды құрайды.

Осы жекелеген қаржылық есептілікте көрсетілген корпоративтік табыс салығы бойынша шығыстарды және 31 желтоқсанда аяқталған жылдардағы салықтың нормативтік мөлшерлемесіне көбейтілген корпоративтік табыс салығы бойынша шығыстарға дейінгі пайданы салыстырып тексеру келесі түрде көрінеді.

	<i>2023 жыл</i>	<i>2022 жыл</i>
Корпоративтік табыс салығы бойынша шығыстарға дейінгі пайда	20.369.143	7.948.228
Салықтың нормативтік мөлшерлемесі	20%	20%
Нормативтік мөлшерлеме бойынша есептелген салық	4.073.829	1.589.646
Өткен жылдардағы корпоративтік табыс салығын түзету	(7.015)	(3.429)
<i>Салық салуға жатпайтын кіріс:</i>		
Мемлекеттік бағалы қағаздар және өзге де бағалы қағаздар бойынша салық салынбайтын пайыздық кіріс	(1.434.131)	(548.244)
Салық салынбайтын өзге кіріс	(7)	(1.665)
<i>Шегерімге жатпайтын шығыстар:</i>		
Кредиттік шығындар бойынша шығыстар	(39.889)	56.555
Мүшелік жарналар	-	97
Жалпы және әкімшілік шығыстар	27.238	19.506
Өзге	-	15.080
Корпоративтік табыс салығы бойынша шығыс	2.620.025	1.127.546

(егер өзгесі көрсетілмесе, мың қазақстандық теңгемен)

8. Салық салу (жалғасы)

31 желтоқсандағы кейінге қалдырылған салықтық активтер мен міндеттемелер, сондай-ақ тиісті жылдардағы олардың қозғалысы келесі жайғасымдарды қамтиды:

	Мезгілдік айырмалардың пайда болуы және азаюы			Мезгілдік айырмалардың пайда болуы және азаюы			2023 жылғы 31 желтоқсан
	2021 жылғы 31 желтоқсан	Пайда немесе залал құрамында	Басқа жиынтық табыс құрамында	2022 жылғы 31 желтоқсан	Пайда немесе залал құрамында	Басқа жиынтық табыс құрамында	
Шегерілетін мезгілдік айырмалардың салықтық әсері							
Пайдаланылмаған демалыстар бойынша есептеулер	14.223	555	–	14.778	(4.265)	–	10.513
Жалдау бойынша міндеттемелер	–	–	–	–	38.485	–	38.485
Басқасы	–	(6.909)	–	(6.909)	6.909	–	–
Кейінге қалдырылған салық активі	14.223	(6.354)	–	7.869	41.129	–	48.998
Салық салынатын уақытша айырмалардың салықтық әсері							
Негізгі құралдар, материалдық емес активтер, пайдалану құқығы бар активтер	(205.729)	(124.953)	(22.489)	(353.171)	(29.633)	(31.920)	(414.724)
Кейінге қалдырылған салық міндеттемесі	(205.729)	(124.953)	(22.489)	(353.171)	(29.633)	(31.920)	(414.724)
Кейінге қалдырылған корпоративтік табыс салығы бойынша міндеттемелер жиыны, нетто	(191.506)	(131.307)	(22.489)	(345.302)	11.496	(31.920)	(365.726)

(егер өзгесі көрсетілмесе, мың қазақстандық теңгемен)

9. Акцияға түскен пайда

Акцияға базалық пайданы есептеу үшін пайдаланылған пайданың және жай акциялардың орташа өлшегінің санының көрсеткіштері төменде келтірілген:

	<i>2023 жыл</i>	<i>2022 жыл</i>
Компания акционерлеріне келетін бір жылдағы таза пайда	17.749.118	6.820.682
Акцияға базалық пайданы айқындау мақсаттары үшін жай акциялардың орташа өлшенген саны	1.075.231	1.075.231
Акцияға базалық және бөлінген табыс (теңге)	16.507,26	6.343,46

10. Ақшалай қаражат және оның баламалары

Ақшалай қаражат және оның баламалары келесі жайғасымдарды қамтиды:

	<i>2023 жылғы 31 желтоқсан</i>	<i>2022 жылғы 31 желтоқсан</i>
Кассадағы қолма-қол ақша		–
Кредиттік ұйымдардағы корреспонденттік шоттар	58.309.223	226.036.197
ҚРҰБ корреспонденттік шоты	75.917.226	42.177.783
ККЗ арналған бағалау резервін шегергенде	(144.775)	(385.372)
Ақшалай қаражат және оның баламалары	134.081.674	267.828.608

Банктердегі корреспонденттік шоттар келесі жайғасымдарды қамтиды:

	<i>2023 жылғы 31 желтоқсан</i>	<i>2022 жылғы 31 желтоқсан</i>
The Bank of New York Mellon	46.149.528	159.032.252
«Бағалы қағаздар орталық депозитарийі» АҚ	383.859	59.609.332
Citibank N.A.	7.720.251	4.098.555
«Altyn Bank JSC» АҚ	465.647	68.705
JPMorgan Chase Bank, N.A.	1.319.252	1.431.129
Өзге кредиттік ұйымдар	2.270.686	1.796.224
	58.309.223	226.036.197
ККЗ арналған бағалау резервін шегергенде	(144.775)	(385.372)
Кредиттік ұйымдардағы корреспонденттік шоттар	58.164.448	225.650.825

2023 жылғы 31 желтоқсандағы және 2022 жылғы 31 желтоқсандағы жағдай бойынша ақшалай қаражат және оның баламаларының қалдықтары кредиттік тәуекелдің немесе құнсызданудың елеулі ұлғаюының белгілерін көрсетпейді. Жылдағы ККЗ арналған бағалау резервтері өзгерістерінің талдауы төменде келтірілген:

	<i>2023 жыл</i>	<i>2022 жыл</i>
1 қаңтардағы ККЗ арналған бағалау резерві	(385.372)	(100.227)
езервтің таза өзгерісі	240.597	(285.145)
1 желтоқсанда	(144.775)	(385.372)

(егер өзгесі көрсетілмесе, мың қазақстандық теңгемен)

11. Кредиттік ұйымдардағы қаражат және «кері РЕПО» операциялары

2023 жылы Компанияның қаражаты кредиттік ұйымдарға орналастырылмады.

«Кері РЕПО» операциялары келесі түрде ұсынылды:

	<i>2023 жылғы 31 желтоқсан</i>	<i>2022 жылғы 31 желтоқсан</i>
Теңгемен	60.440.647	35.551.435
«кері РЕПО» операцияларының жиыны	60.440.647	35.551.435

12. Орталық контрагенттің қаржы активтері мен міндеттемелері

	<i>2023 жылғы 31 желтоқсан</i>	<i>2022 жылғы 31 желтоқсан</i>
«РЕПО» және «кері РЕПО» шарттары	-	11.424.940.071
Валюталық операциялар	377.827	344.514.505
Орталық контрагенттің қаржы активтері мен міндеттемелерінің жиыны	377.827	11.769.454.576

Орталық контрагенттің қаржы активтері валюталық және РЕПО операциялары бойынша дебиторлық берешекті, орталық контрагенттің қаржылық міндеттемелері – Компания орталық контрагент ретінде нарыққа қатысушылармен жасаған тиісті мәмілелер бойынша кредиторлық берешекті білдіреді.

Жекелеген контрагенттердің қарсы талаптары мен міндеттемелерін өзара есепке алу 32 ХҚЕС (IAS) сәйкес жасалады.

Биржа сауда-саттықты ұйымдастырушы мен ОК тәуекелдерінің бейінін ажырату мақсатында орталық контрагенттің функцияларын биржадан клиринг орталығына кезең-кезеңімен беруді жүзеге асырады.

2023 жылғы 25 қыркүйекте Биржа еншілес ұйымның қор нарығында клиринг және есеп айырысу функцияларын, сондай-ақ ОК функцияларын беруді жүзеге асырды. 2024 жылдың соңына дейін Биржа еншілес ұйымға клиринг және есеп айырысу функцияларын, сондай-ақ валюта нарығындағы және туынды құралдар нарығындағы орталық контрагенттің функцияларын беруді жоспарлап отыр.

13. Инвестициялық бағалы қағаздар

Инвестициялық бағалы қағаздар келесі жайғасымдарды қамтиды:

	<i>2023 жылғы 31 желтоқсан</i>	<i>2022 жылғы 31 желтоқсан</i>
Амортизацияланған құны бойынша есептелетін борыштық бағалы қағаздар		
Қазақстан Республикасы Ұлттық Банкінің ноталары	31.087.753	12.056.569
Қазақстан Республикасы Қаржы министрлігінің облигациялары	14.434.420	19.647.548
АҚШ Қаржы министрлігінің облигациялары	18.533.295	
Халықаралық ұйымдардың облигациялары	228.559	232.441
ККЗ арналған бағалау резервін шегергенде	(87.877)	(47.322)
Инвестициялық бағалы қағаздар	64.196.150	31.889.236

(егер өзгесі көрсетілмесе, мың қазақстандық теңгемен)

14. Өзге жиынтық кіріс арқылы әділ құны бойынша бағаланатын үлестік бағалы қағаздар

ӨЖКӘҚ бойынша бағаланатын үлестік бағалы қағаздар келесі жайғасымдарды қамтиды:

	2023 жылғы 31 желтоқсан		2022 жылғы 31 желтоқсан	
	Иелену үлесі, %	Сомасы	Иелену үлесі, %	Сомасы
«Бағалы қағаздар орталық депозитарийі» АҚ	29,28	18.800	29,28	18.800
«Қырғыз қор биржасы» ЖАҚ	7,05	2.253	9,07	2.253
ӨЖКӘҚ бойынша бағаланатын үлестік бағалы қағаздар	-	21.053	-	21.053

Компания үлестік құралдарға кейбір инвестицияларды, олар саудалауға арналмаған болып табылатыды деген себеппен, ӨЖТӘҚ бойынша бағаланатын үлестік құралдарға инвестициялар ретінде өз қалауы бойынша жіктеді. Мұндай инвестицияларға биржалар мен клирингтік ұйымдардың капиталына міндетті салымдар жатады.

«Бағалы қағаздардың орталық депозитарийі» АҚ коммерциялық емес ұйым болып табылады. «Бағалы қағаздардың орталық депозитарийі» АҚ бақылаушы акционері – ҚРҰБ, оның иелену үлесі 63,24% құрайды. Компания басшылығы Компания «Бағалы қағаздардың орталық депозитарийі» АҚ қызметіне елеулі ықпал тигізбейді деп санайды.

15. Қауымдастырылған компанияға салынған инвестициялар

2023 және 2022 жылғы 31 желтоқсандағы жағдай бойынша қауымдастырылған компанияға инвестициялар келесі түрде ұсынылған:

	2023 жылғы 31 желтоқсан		2022 жылғы 31 желтоқсан	
	Иелену үлесі, %	Сомасы	Иелену үлесі, %	Сомасы
«РТРС» ЖШС	50	107.289	50	125.083

Толығырақ ақпарат 2-ескертпеде берілген.

(егер өзгесі көрсетілмесе, мың қазақстандық теңгемен)

16. Негізгі құралдар

	<i>Ғимарат</i>	<i>Жер</i>	<i>Машина- лар мен жабдық</i>	<i>Көлік құралдары</i>	<i>Өзгесі</i>	<i>Жиыны</i>
Қайта бағаланған құны						
2021 жылғы 31 желтоқсан	934.333	77.270	758.028	58.926	146.703	1.975.260
Түсімдер	–	–	332.286	–	40.402	372.688
Істен шығуы	–	–	–	–	(1.971)	(1.971)
Қайта бағалау әсері	11.705	11.741	–	12.307	–	35.753
Аударым	–	–	390	–	(390)	–
2022 жылғы 31 желтоқсан	946.038	89.011	1.090.704	71.233	184.744	2.381.730
Түсімдер	–	–	856.778	29.541	81.148	967.467
Істен шығуы	–	–	(124.415)	(6.410)	(30.995)	(161.820)
Қайта бағалау әсері	118.390	(40.174)	–	(8.396)	–	69.820
2023 жылғы 31 желтоқсан	1.064.428	48.837	1.823.067	85.968	234.897	3 257.197
Жинақталған амортизация						
2021 жылғы 31 желтоқсан	(26.074)	–	(402.157)	(17.778)	(121.936)	(567.945)
Істен шығу	–	–	–	–	12.494	12.494
Есептелген амортизация	(26.074)	–	(120.246)	(18.506)	(11.224)	(176.050)
Қайта бағалау әсері	52.148	–	–	36.284	–	88.432
2022 жылғы 31 желтоқсан	–	–	(522.403)	–	(120.666)	(643.069)
Істен шығу	–	–	124.415	–	30.775	155.190
Есептелген амортизация	(27.893)	–	(210.769)	(13.328)	(18.600)	(270.590)
Қайта бағалау әсері	27.893	–	–	13.328	–	41.221
2023 жылғы 31 желтоқсан	–	–	(608.757)	–	(108.491)	(717.248)
Таза теңгерімдік құны						
2021 жылғы 31 желтоқсанға	908.259	77.270	355.871	41.148	24.767	1.407.315
2022 жылғы 31 желтоқсанға	946.038	89.011	568.301	71.233	64.078	1.738.661
2023 жылғы 31 желтоқсанға	1.064.428	48.837	1.214.310	85.968	126.406	2.539.949

2023 жылы Компания негізгі құралдар (серверлік, компьютерлік және телекоммуникациялық жабдықтар) бойынша пайдалы қолдану мерзімдерін қысқартты. «Машиналар мен жабдықтар» негізгі құралдар тобының құрамында операциялық жалдау нысанасы негізгі құралдар болып табылады, теңгерімдік құны 11.197 мың теңге, тиісінше жалға алу нысанасы 1.203.113 мың теңге баланстық құны болып табылмайды.

Компанияның меншігіндегі жердің, ғимараттардың және көлік құралдарының әділ құнын анықтау үшін, Компания «Тәуелсіз бағалау және заң орталығы» ЖШС тәуелсіз бағалаушы қызметін пайдаланды. Әділ құн нарықта ұсынылатын ұқсас нысандардың құнын ескере отырып, сондай-ақ дисконтталған ақша ағындары әдісін пайдаланумен анықталады. Қайта бағалау күні – 2023 жылғы 28 желтоқсан. Жердің, ғимараттардың және көлік құралдарының әділ құны туралы толығырақ ақпарат *26-ескертпеде* ашылған.

Егер жерді, ғимараттарды және көлік құралдарының құнын бағалау бастапқы құны бойынша есепке алу үлгісін пайдаланумен жүргізілген болса, теңгерімдік құнның көрсеткіштері келесідей болушы еді:

	<i>2023 жылғы 31 желтоқсан</i>			<i>2022 жылғы 31 желтоқсан</i>		
	<i>Жер</i>	<i>Ғимарат</i>	<i>Көлік құралдары</i>	<i>Жер</i>	<i>Ғимарат</i>	<i>Көлік құралдары</i>
Бастапқы құны	1.628	1.023.223	90.924	1.628	1.023.22	61.424
Жинақталған амортизация	–	(181.196)	59.325	–	(155.615)	(48.500)
Таза теңгерімдік құны	1.628	842.027	31599	1.628	867.608	12.924

2023 жылғы 31 желтоқсандағы жағдай бойынша толық өздігінен сұрыпталған негізгі құралдардың бастапқы құны 268.256 мың теңгені құрады (2022 жылғы 31 желтоқсанда: 359.057 мың теңге).

(егер өзгесі көрсетілмесе, мың қазақстандық теңгемен)

17. Материалдық емес активтер тивы

Төменде материалдық емес активтер баптары бойынша қозғалыс көрсетілген:

	<i>Ішкі жобаланған бағдарламалы қ жасасақтама</i>	<i>Басқа бағдарламалы қ жасасақтама және лицензиялар</i>	<i>Өзге</i>	<i>Аяқталмаған құрылыс</i>	<i>Жиыны</i>
Бастапқы құны					
2021 жылғы 31 желтоқсан	267.530	1.509.410	6.583	15.763	1.799.286
Түсімдер	–	460.445	26.782	8.207	495.434
Еңбекақының және басқа шығыстардың капиталдануы	82.879	–	–	–	82.879
Аударымдар	–	15.324	2.778	(18.102)	–
2022 жылғы 31 желтоқсан	350.409	1.985.179	36.143	5.868	2.377.599
Түсімдер	–	184.131	7.000	–	191.131
Еңбекақының және басқа шығыстардың капиталдануы	121.908	–	–	–	121.908
2023 жылғы 31 желтоқсан	472.317	2.169.310	43.143	5.868	2 690.638
Жинақталған амортизация					
2021 жылғы 31 желтоқсан	(173.507)	(325.197)	(6.583)	–	(505.287)
Есептелген амортизация	(42.787)	(211.482)	(1.958)	–	(256.227)
2022 жылғы 31 желтоқсан	(216.294)	(536.679)	(8.541)	–	(761.514)
Есептелген тозу	–	(286.766)	(4.304)	–	(291.070)
2023 жылғы 31 желтоқсан	(216.294)	(823.445)	(12.845)	–	(1.052 584)
Таза теңгерімдік құны					
2021 жылғы 31 желтоқсанға	94.023	1.184.213	–	15.763	1.293.999
2022 жылғы 31 желтоқсанға	134.115	1.448.500	27.602	5.868	1.616.085
2023 жылғы 31 желтоқсанға	256.023	1.345.865	30.298	5.868	1.638.054

2023 жылғы 31 желтоқсандағы жағдай бойынша толық амортизацияланған материалдық емес активтердің бастапқы құны 325.880 мың теңгені құрады (2021 жылғы 31 желтоқсанда: 315.815 мың теңге).

18. Пайдалану құқығы түріндегі активтер

	Кеңсе бөлмелері
Бастапқы құны	
2022 жылғы 31 желтоқсан	–
Түсімдер	210.911
2023 жылғы 31 желтоқсан	210.911
Жинақталған амортизация	
2022 жылғы 31 желтоқсан	–
Бір жылға есептеулер	(60.021)
2023 жылғы 31 желтоқсан	(60.021)
Таза баланстық құн	
2022 жылғы 31 желтоқсанға	–
2023 жылғы 31 желтоқсанға	150.890

Компания кеңсе кеңістігін орташа жалдау мерзімі 3 жылға жалға алады.

(егер өзгесі көрсетілмесе, мың қазақстандық теңгемен)

18. Пайдалану құқығы түріндегі активтер (жалғасы)

	<i>2023 жылғы 31 желтоқсан</i>	<i>2022 жылғы 31 желтоқсан</i>
Пайда мен залал құрамында танылған сомалар		
Пайдалану құқығы түріндегі активтердің амортизациясына жұмсалған шығыстар	(60.021)	-
Жалдау міндеттемелері бойынша пайыздық шығыстар	(25.244)	-

19. Берілген аванстар

2023 жылғы 31 желтоқсандағы жағдай бойынша берілген аванстар 450.031 мың теңге құрады, соның ішінде 2018 жылғы 10 қазандағы стратегиялық келісім шеңберінде биржалық сауданы жүргізу үшін және клирингті жүзеге асыру үшін бағдарламалық өнімдерді сатып алуға «Московская Биржа ММВБ-РТС» ЖАҚ (бұдан әрі - MOEX) берілген 344.035 мың теңге мөлшеріндегі аванс.

20. Басқа активтер мен міндеттемелер

Басқа активтер келесі жайғасымдарды қамтиды:

	<i>2023 жылғы 31 желтоқсан</i>	<i>2022 жылғы 31 желтоқсан</i>
Басқа қаржылық активтер		
Алынатын комиссиялық сыйақылар	226.645	271.018
Клирингтік операциялар бойынша қызметтерден түскен кіріс	129.792	279.396
Ақпараттық қызметтерден алынатын кіріс	166.819	75.936
Алынатын листингтік сыйақылар	-	50.110
Алынатын мүшелік жарналар	7.554	5.926
Қашықтықтан қол жеткізу қызметтерінен алынатын кіріс	992	13.442
Алынатын айыппұлдар мен өтемпұлдар	20.051	768
Басқа қаржылық активтер жиыны	551.853	696.596
ККЗ арналған бағалау резервін шегергенде	(12.331)	(11.734)
Басқа қаржылық активтер жиыны	539.522	684.862
Басқа қаржылық емес активтер		
Корпоративтік табыс салығынан басқа салықтар	68.793	20.624
Болашақ кезеңдердің шығыстары	121.536	89.280
Тауарлық-материалдық қорлар	39.263	16.391
Демалыстар бойынша аванстар	-	3.910
Басқасы	6.512	31
Басқа қаржылық емес активтер жиыны	236.104	130.236
Басқа активтер жиыны	775.626	815.098

Басқа міндеттемелер келесі жайғасымдарды қамтиды:

	<i>2023 жылғы 31 желтоқсан</i>	<i>2022 жылғы 31 желтоқсан</i>
Басқа қаржылық міндеттемелер		
Кредиторлық берешек	151.831	129.232
Төленетін дивидендтер	2.203	2.203
Басқа қаржылық міндеттемелер жиыны	154.034	131.435
Басқа қаржылық емес міндеттемелер		
Пайдаланылмаған демалыстар бойынша есептеулер	52.567	72.258
Корпоративтік табыс салығынан басқа салықтар	29.871	14.486
Корпоративтік табыс салығынан басқа салықтар	205.157	128.705
Басқасы	56.255	24.436
Басқа қаржылық емес міндеттемелер жиыны	343.850	239.885
Басқа міндеттемелер жиыны	497.884	371.320

(егер өзгесі көрсетілмесе, мың қазақстандық теңгемен)

21. Клирингілік қатысушылардың қаражаты

2023 жылғы 31 желтоқсандағы және 2022 жылғы 31 желтоқсандағы жағдай бойынша клирингілік қатысушылардың қаражаты деривативтер нарығындағы клирингке қатысушылардың нетто міндеттемелерін, қор және валюта нарықтарындағы мәмілелерді қамтамасыз ету болып табылатын кепілдік және маржалық жарналарымен ұсынылған.

	<i>2023 жылғы 31 желтоқсан</i>	<i>2022 жылғы 31 желтоқсан</i>
Валюта және қор нарықтары бойынша қамтамасыз етулер	-	308.443.419
Валюта нарығы бойынша кепілді жарналар	656.000	629.000
Қор нарығы бойынша кепілді жарналар	33.000	620.000
Деривативтер нарығы бойынша кепілді жарналар	57.000	48.000
Деривативтер нарығы бойынша қамтамасыз ету	220.200.867	3.068.924
Клирингілік қатысушылардың қаражаты жиыны	220.946.867	312.809.343

Қаражатты келесі клирингілік қатысушылар орналастырды:

	<i>2023 жылғы 31 желтоқсан</i>	<i>2022 жылғы 31 желтоқсан</i>
Екінші деңгейдегі қазақстандық банктер	210.182.758	238.476.019
Басқа қаржы ұйымдары	7.423.309	61.186.074
Халықаралық банктік есеп айырысу және кредит институты	3.340.800	13.147.250
Клирингілік қатысушылардың қаражаты жиыны	220.946.867	312.809.343

22. Жалға алу бойынша міндеттемелер

	<i>2023 жылғы 31 желтоқсан</i>	<i>2022 жылғы 31 желтоқсан</i>
Міндеттемелер мерзімінің түрі		
Қысқа мерзімді	105.512	-
Ұзақ мерзімді	86.914	-
Жалға алу бойынша міндеттемелер жиыны	192.426	-
Жалға алу міндеттемесі		
2022 жылғы 31 желтоқсан		-
Түсімдер		210.911
Негізгі жалға алу қарызын төлеу		(40.033)
Сыйақы төлеу		(25.244)
Сыйақылар		25.244
Қысқа мерзімді жалға алу бойынша берешекті ұлғайту		21.548
2023 жылғы 31 желтоқсан		192.426

Компания жалдау міндеттемелеріне қатысты өтімділік тәуекеліне тап болмайды.

(егер өзгесі көрсетілмесе, мың қазақстандық теңгемен)

23. Жарғылық капитал

Компанияның жарғылық капиталы жай акциялардың келесі санымен ұсынылған:

	<i>Шығарылған акциялардың саны</i>	<i>Сатып алынған акциялардың саны</i>	<i>Айналыс- тағы акциялар- дың саны</i>	<i>Жарғылық капитал</i>	<i>Меншікті сатып алынған акциялар</i>
2021 жылғы 1 қаңтар	1.075.231	–	1.075.231	4.189.030	–
2022 жылғы 31 желтоқсан	1.075.231	–	1.075.231	4.189.030	–
2023 жылғы 31 желтоқсан	1.075.231	–	1.075.231	4.189.030	–

2023 жылғы 31 желтоқсандағы жағдай бойынша жарияланған жай акциялардың жалпы саны 5.000.000 дана құрайды (2022 жылғы 31 желтоқсанда: 5.000.000 дана), жарияланған акциялар 1.075.231 дана санында орналастырылып, толық төленді.

Басқа резервтердің сипаты мен мақсаты*Негізгі құралдарды қайта бағалау резерві*

Негізгі құралдарды қайта бағалау резерві жердің, ғимараттардың және көлік құралдарының әділ құнының ұлғаюын, сондай-ақ осы құнның азаюын көрсету үшін пайдаланылады, бірақ мұндай азаю бұрын меншікті капиталдың құрамында көрсетілген дәл сол актив құнының алдыңғы ұлғаюына байланысты болатын дәрежеде ғана қолданылады.

Әділ құн резерві

Бұл резерв ӨЖКӨК бойынша бағаланатын қаржы активтерінің әділ құнының өзгеруін көрсетеді.

Резервтік қор

Резервтік қор клирингтік ұйым (орталық контрагент) қызметінің тәуекелдерін төмендету үшін «Бағалы қағаздар нарығы туралы» Қазақстан Республикасы Заңының талаптарына сәйкес қалыптастырылады. Компанияның Директорлар кеңесінің 2023 жылғы 26 сәуірдегі отырысында резервтік қорды 708.000 мың теңгеге ұлғайту туралы шешім қабылданды. 2023 жылға арналған клирингтік кепілдік және резервтік қорлардың жеткіліктілігін бағалау қаралды. 2023 жылға арналған клирингтік қорлардың жеткіліктілігін бағалау нәтижелеріне сәйкес Қор және валюта нарықтарының, сондай-ақ туынды құралдар нарығының клирингтік резервтік қорларын толықтыру қажеттілігінің жоқтығы анықталды.

Басқа резервтердің баптары бойынша қозғалыс

Төменде басқа резервтердің баптары бойынша қозғалыс берілген:

	<i>Әділ құн резерві</i>	<i>Негізгі құралдарды қайта бағалау резерві</i>	<i>Резервтік қор</i>
2022 жылғы 1 қаңтарда		90.986	3.170.000
Салықтарды шегергенде қайта бағалау резервінің амортизациясы	–	(9.026)	–
Резервтік қордың ұлғаюы	–	101.698	–
2022 жылғы 31 желтоқсанда	–	183.658	3.170.000
Салықтарды шегергенде қайта бағалау резервін амортизациялау	–	(17.802)	–
Резервтік қордың ұлғаюы	–	80.844	708.000
2023 жылғы 31 желтоқсанда	–	246.700	3.878.000

(егер өзгесі көрсетілмесе, мың қазақстандық теңгемен)

24. Шарттық және шартты міндеттемелер

Операциялық орта

Қазақстанда нарықтық экономика талаптарына сай келетін экономикалық реформалар мен құқықтық, салықтық және әкімшілік инфрақұрылымды дамыту жалғасуда. Қазақстан экономикасының тұрақтылығы болашақта көп жағдайда осы реформалардың барысына, сондай-ақ Үкіметтің экономика, қаржы және ақша-кредит саясаты саласында қабылдап жатқан шараларының тиімділігіне байланысты болады.

Мұнай бағасының төмендеуі және теңгенің негізгі шетел валюталарына қатысты құбылмалылығы Қазақстан экономикасына теріс әсер етуде. Теңгемен пайыздық мөлшерлемелер жоғары болып қалады. Осы факторлардың жиынтығы капиталдың қол жетімділігінің төмендеуіне және оның құнының өсуіне, сондай-ақ одан әрі экономикалық өсуге қатысты белгісіздіктің жоғарылауына әкелді, бұл Компанияның қаржылық жағдайына, қызметінің нәтижелері мен экономикалық перспективаларына теріс әсер етуі мүмкін. Компания басшылығы қазіргі жағдайда компанияның экономикалық тұрақтылығын сақтау үшін тиісті шаралар қолданады деп санайды.

Салық салу

Қазақстан Республикасындағы салық шарттары өзгертуге және жүйесіз қолдануға және түсіндіруге бейім. Қазақстандық заңдар мен компанияның ережелерін қазақстандық уәкілетті органдармен түсіндірудегі алшақтықтар қосымша салықтардың, айыппұлдар мен өсімпұлдардың есептелуіне әкелуі мүмкін.

Қазақстандық заңнама және салық салу практикасы үздіксіз даму жағдайында, сондықтан әртүрлі түсіндірулерге және кері күші болуы мүмкін жиі өзгерістерге ұшырайды. Кейбір жағдайларда салық салынатын базаны айқындау мақсатында салық заңнамасы ХҚЕС ережелеріне сілтеме жасайды, бұл ретте қазақстандық салық органдарының ХҚЕС-тің тиісті ережелерін түсіндіруі басшылық осы жекелеген қаржылық есептілікті дайындау кезінде қолданған есепке алу саясаттарынан, пайымдаулардан және бағалардан ерекшеленуі мүмкін, бұл банкте қосымша салық міндеттемелерінің туындауына әкеп соғуы мүмкін. Салық органдары салық жылы аяқталғаннан кейін үш жыл ішінде ретроспективті тексеру жүргізе алады. Компания басшылығы оның тиісті заңнаманы түсіндіруі қолайлы және компанияның салық ұстанымы негізделген деп санайды.

Сот талқылаулары

Қалыпты қызмет барысында Компания сот талаптары мен шағымдарының нысаны болады. Басшылықтың пікірінше, мұндай қуынымдар немесе шағымдар нәтижесінде туындайтын ықтимал міндеттемелер (бар болған жағдайда) Компанияның қаржылық жағдайына немесе болашақтағы қызмет нәтижелеріне елеулі жағымсыз әсер етпейді.

(егер өзгесі көрсетілмесе, мың қазақстандық теңгемен)

25. Тәуекелдерді басқару саясаты

Кіріспе

Тәуекелдерді басқару Биржа қызметінің ажырамас бөлігі болып табылады. Биржаның қызметіне тән негізгі тәуекелдер:

- несие тәуекелі;
- операциялық тәуекел;
- нарықтық және жүйелі тәуекел;
- өтімділік тәуекелі;
- құқықтық тәуекел;
- репутациялық тәуекел.

Биржа тәуекелдерді басқару бойынша тиімді және әсерлі процестің болуының маңыздылығын таниды. Биржа тиімді және әсерлі тәуекелдерді басқару саясатын қамтамасыз ету үшін негізгі мақсаты Биржаны бар тәуекелдерден қорғау және оған жоспарланған көрсеткіштерге қол жеткізуге мүмкіндік беру болып табылатын тәуекелдерді басқарудың негізгі қағидаларын белгіледі. Тәуекелдерді басқару жүйесінің негізгі міндеттері мыналар болып табылады: тәуекелдер көздерін анықтау, тәуекелдер деңгейлерін өзгерту, тәуекелдерді басқару саласындағы саясаттар мен ережелерді әзірлеу және лимиттерді орнату және кейіннен оларды сақтауды қоса алғанда, бақылау механизмдерін енгізу.

Тәуекелдерді басқару саясаты, сәйкестендіру, бағалау, тәуекелдік жағдайларды бақылау немесе әрекет ету тәртібі, сондай-ақ, Биржаның қаржылық және операциялық тәуекелдерін басқару тәртібі Биржаның тиісті ішкі құжаттарымен реттеледі.

Бұдан әрі Биржаның негізгі тәуекелдеріне қатысты сипаттама берілген.

Тәуекелдерді басқару құрылымы

Тәуекелдерді анықтау және оларды бақылау үшін жалпы жауапкершілікті Директорлар кеңесі көтереді, алайда тәуекелдерді басқару және бақылау үшін жауапты жеке тәуелсіз органдар да бар.

Директорлар кеңесі

Директорлар кеңесі тәуекелдердің барлық түрлері бойынша саясат тұжырымдамасы қағидаларын және лимиттерді бекіту тәуекелдерін басқару стратегиясын әзірлеуге жауаптылықта болады. Қосымша, Директорлар кеңесі тәуекелдерді басқарудың маңызды мәселелеріне жауапты және тәуекелдерге қатысты қабылданған тиісті шешімдердің орындалуын бақылайды және оларды бақылауды жүзеге асырады.

(егер өзгесі көрсетілмесе, мың қазақстандық теңгемен)

25. Тәуекелдерді басқару саясаты (жалғасы)

Кіріспе (жалғасы)

Басқарма

Басқарма Биржадағы тәуекелдерді басқарудың тиімді жүйесінің ұйымдастырылуын қамтамасыз етуге жауаптылықта болады.

Нарықтық тәуекелдер жөніндегі комитет

Ең аз талап етілетін құрамын Басқарма айқындайтын Биржаның алқалы консультативтік органы, дербес құрамы Басқарма Төрағасының бұйрығымен бекітіледі. Нарықтық тәуекелдер жөніндегі комитеттің негізгі қызметі талдауға, бақылауға және қаржы нарықтарындағы жағдайларға, Биржаның қызметіне, оның контрагенттері - Биржаның мүшелерінің, шығарушылардың және инвесторлардың қызметіне байланысты тәуекелдерді анықтау болып табылады.

Инвестициялық комитет

Биржаның алқалы органы, оның құрамын Басқарма бекітеді. Инвестициялық комитеттің негізгі функциялары биржа активтері есебінен қаржы құралдарымен мәмілелер жасау бойынша инвестициялық шешімдер қабылдау және инвестициялауға байланысты қаржылық тәуекелдер деңгейін барынша азайтуды қамтамасыз ету болып табылады.

Тәуекелді азайту

Тәуекелдерді басқару шеңберінде Компания пайыздық мөлшерлемелердегі, айырбас бағамдарындағы, акциялар бағасының өзгеру тәуекеліндегі, кредиттік тәуекелдегі, сондай-ақ болжанатын мәмілелер бойынша позициялардағы өзгерістер салдарынан туындайтын позицияларды басқару үшін туынды және басқа да құралдарды пайдаланады. Компания өзінің кредиттік тәуекелін төмендету үшін қамтамасыз етуді белсенді пайдаланады.

Тәуекелдің аса шоғырлануы

Тәуекелдің шоғырлануы бірқатар контрагенттер ұқсас қызмет түрлерін жүзеге асырған немесе олардың қызметі бір географиялық аймақта жүргізілген немесе контрагенттер ұқсас экономикалық сипаттамаларға ие болған және экономикалық, саяси және басқа жағдайлардағы өзгерістер нәтижесінде осы контрагенттердің шарттық міндеттемелерді орындау қабілетіне ұқсас әсер еткен жағдайда туындайды. Тәуекелдің шоғырлануы белгілі бір салаға немесе географиялық аймаққа әсер ететін жағдайлардағы өзгерістерге Компания қызметінің нәтижелерінің салыстырмалы сезімталдығын көрсетеді.

Тәуекелдің аса шоғырлануын болдырмас үшін Компанияның саясаты мен рәсімдері әртараптандырылған портфельді қолдауға бағытталған арнайы қағидаттарды қамтиды. Шоғырланумен белгіленген тәуекел басқарылады.

Кредиттік тәуекел

Кредиттік тәуекел – өзінің клиенттері немесе контрагенттері шарттық міндеттемелерін орындамауы салдарынан компанияның шығынға ұшырау тәуекелі. Компания кредиттік тәуекелді компания жеке контрагенттер бойынша қабылдауға дайын тәуекелдің шекті мөлшерін белгілеу арқылы, сондай-ақ белгіленген тәуекел лимиттерінің сақталуын мониторинг жүргізу көмегімен басқарады.

Директорлар кеңесінің шешімімен бекітілген активтерді инвестициялау саясатына сәйкес активтердің түрлері, өтімділік дәрежесі, кірістілік деңгейі, мерзімділік бойынша әртараптандырылған қаржы құралдарының кірістілігі мен тәуекелі бойынша теңгерімді портфельдерін қалыптастыру жүзеге асырылады.

Активтерді инвестициялау саясатына сәйкес Биржа ай сайын Биржаның инвестициялық портфельдеріне талдау жүргізеді, бұл ретте тәуекелдерді басқару бөлімі тоқсан сайын инвестициялық портфельдердің жай - күйіне және қаржы құралдарының дефолт ықтималдығын, сондай-ақ Биржаның инвестициялық портфельдерінің стресс-және бэк-тестілеуін айқындауды қоса алғанда, олардың тәуекелдерге ұшырағыштығына талдау жүргізеді.

(егер өзгесі көрсетілмесе, мың қазақстандық теңгемен)

25. Тәуекелдерді басқару саясаты (жалғасы)

Кредиттік тәуекел (жалғасы)

Орталық контрагентпен жасалатын операциялар

Орталық контрагенттің қызметін атқара отырып, Биржа сондай-ақ клирингілік қатысушылардың өз міндеттемелерін орындамау тәуекелдерін өз мойнына алуына және сонымен бірге әрбір адал клирингілік қатысушысы алдындағы өз міндеттемелерін орындауға кепілдік беруіне байланысты кредиттік тәуекелдерге ұшырайды.

Орталық контрагенттің функцияларын орындау кезінде кредиттік тәуекелді басқару мақсатында, Биржа клирингілік қатысушылардың қаржылық жағдайына Биржаның ішкі әдістеріне сәйкес белгіленген сенімділік деңгейі жоғары эмитенттердің ақшасы мен өтімді бағалы қағаздарын қамтитын қабылданатын қамтамасыз етудің түрлері мен сапасына талаптарды орнатады. Биржа өз контрагенттерін және қабылданған тәуекел деңгейін теңгерімді бағалауды қамтамасыз ететін ішкі рейтинг жүйесін әзірледі және үнемі жетілдіріп отырады. Контрагенттерді бағалау контрагенттердің қаржылық жағдайын, ақпараттық ашықтық деңгейін, іскерлік беделін және басқа да қаржылық және қаржылық емес факторларды жан-жақты терең бағалау негізінде жүзеге асырылады.

Биржа орталық контрагент ретінде әрекет ететін операцияларға байланысты кредиттік тәуекелді төмендету үшін Биржа халықаралық стандарттарға сәйкес келетін және әртүрлі қорғау желілерінен тұратын қамтамасыз ету пулының көп деңгейлі каскадты құрылымын енгізді.

Сауда-саттыққа қатысушы тарапынан Биржаның кредиттік тәуекелі Биржаның «төлемге-қарсы-жеткізу» қағидаты бойынша сауда-саттық бойынша төлемдерді орындауы арқылы барынша азайтылады.

Туынды қаржы құралдары

Туынды қаржы құралдарымен байланысты кредиттік тәуекел кез келген уақыт сәтінде қаржылық жағдай туралы жекелеген есепте танылған оң әділ құны бар туынды құралдармен шектеледі.

Құнсыздану

Компания тиімді пайыздық мөлшерлемені немесе оның болжалды мәнін пайдалана отырып дисконтталатын күтілетін ақшалай қаражаттың түгел алынбауын бағалау үшін күтілетін кредиттік залалдарды (ККЗ) есептейді. Ақшалай қаражаттың түгел алынбауы – бұл шартқа сәйкес ұйымға тиесілі ақша ағындары мен ұйым алуды күтетін ақша ағындары арасындағы айырмашылық. ККЗ есептеу механикасы төменде сипатталған, ал оның негізгі элементтері келесі:

Дефолт ықтималдығы (PD))	<i>Дефолт ықтималдығы</i> - берілген уақыт аралығында дефолттың пайда болу ықтималдығын есептеу. Дефолт, егер активті тану тоқтатылмаса және ол әлі де портфельдің бөлігі болса, қарастырылып отырған кезең ішінде белгілі бір уақытта ғана орын алуы мүмкін.
Дефолт тәуекеліне ұшыраған өлшем (EAD)	<i>Дефолт тәуекеліне ұшырағыш шама</i> есептік күннен кейін осы шамада күтілетін өзгерістерді, оның ішінде негізгі борыш сомасын және шартта немесе басқаша түрде көзделген пайыздарды төлеуді, берілген қарыздар бойынша күтілетін өтеулерді және төдемдердің мерзімі кешіктірілу нәтижесінде есептелген пайыздарды ескере отырып, қандай да бір болашақ күндегі дефолтқа ұшырағыш шаманы есептік бағалау болып табылады.
Дефолт кезіндегі шығын деңгейі (LGD)	<i>Дефолт кезіндегі жоғалтулар деңгейі</i> белгілі бір уақыт мезгілінде дефолт басталған жағдайда пайда болатын залалды есептік бағалау болып табылады. Бұл көрсеткіш шартта көзделген ақша ағындары мен кредитор алуды күтетін, оның ішінде қамтамасыз етуді өткізу нәтижесіндегі, ақша ағындары арасындағы айырмашылық негізінде есептеледі. Әдетте EAD қатысты пайызда көрсетіледі.

Дебиторлық берешекке қатысты Компания стандартпен көзделген жеңілдетілген тәсілді қолданады және пайда болуы активтің қызмет ету мерзімі ішінде күтілетін кредиттік залалдардың (бүкіл мерзім үшін күтілетін кредиттік залал немесе бүкіл мерзім үшін ККЗ) негізінде ККЗ арналған резервті есептейді. Биржа кредиттік залалдар пайда болудың өзінің бұрынғы тәжірибесіне сүйене отырып, қарыз алушыларға тән болжамды факторлар мен жалпы экономикалық жағдайларды есепке алумен түзетілген бағалау резервтері матрицасын қолданды.

(егер өзгесі көрсетілмесе, мың қазақстандық теңгемен)

25. Тәуекелдерді басқару саясаты (жалғасы)**Кредиттік тәуекел (жалғасы)***Құнсыздану (жалғасы)*

Басқа борыштық қаржылық активтер жағдайында ККЗ 12 ай үшін есептеледі. Алайда, бастапқы тану сәтінен бастап қаржы құралы бойынша кредиттік тәуекелдің айтарлықтай артуы байқалса, залалға арналған бағалау резерві бүкіл мерзім үшін күтілетін кредиттік залалдарға тең сомада бағаланады.

*Определение дефолта**Дефолтты анықтау*

Егер жекелеген келісімдерде көрсетілген қажетті күндізгі төлемдер операциялық күн жабылған сәтте жасалмаса, Компания банктердегі қаражатқа қатысты дефолт орын алды деп есептейді және оны жою бойынша шұғыл шаралар қабылдайды.

Қазынашылық және банкаралық қатынастар

Компанияның қазынашылық қатынастары қаржылық қызмет көрсету ұйымдары, банктер, брокер-дилерлер, биржалар және клирингтік ұйымдар сияқты контрагенттермен қатынастарды қамтиды. Мұндай қатынастарды бағалау үшін Компанияның кредиттік тәуекел департаменті қаржылық есептілік сияқты жалпыға қолжетімді ақпаратты және сыртқы рейтингтер сияқты басқа сыртқы көздерден алынған деректерді талдайды.

Компания кредиттік рейтингтің келесі деңгейлерін қолданады:

<i>Сыртқы халықаралық рейтингтік агенттіктің рейтингі (Fitch)</i>	<i>Рейтинг деңгейінің сипаттамасы</i>	<i>Бүкіл мерзім бойынша PD</i>
AA+ AAA дейінгі AA	Жоғары рейтинг	0-2%
A+ AA- дейінгі A- BBB+ BBB BBB- BB+		
BB- BB дейінгі B- B+ дейінгі CCC CCC- D	Стандартты рейтинг	2-14%
	Стандарттыдан төменгі рейтинг Құнсызданған	14-100% 100%

Кредиттік тәуекелге ең көп ұшырағыштық

Қаржылық жағдай туралы жекелеген есептегі баптардың теңгерімдік құны, оның ішінде туынды құралдар, неттинг туралы бас келісімдерді және қамтамасыз ету ұсыну туралы келісімдерді пайдаланудан туындайтын тәуекелді азайтудың әсерін есепке алусыз, сол баптар бойынша кредиттік тәуекелге ең үлкен мөлшерін барынша дәл көрсетеді.

Әділ құны бойынша көрсетілетін қаржы құралдары үшін олардың теңгерімдік құны кредиттік тәуекелдің ағымдағы мөлшерін, бірақ болашақта құнның өзгеруінен туындауы мүмкін тәуекелді ең үлкен мөлшерін емес білдіреді.

(егер өзгесі көрсетілмесе, мың қазақстандық теңгемен)

25. Тәуекелдерді басқару саясаты (жалғасы)*Кредиттік тәуекелге ең көп ұшырағыштық (жалғасы)*

Бұдан әрі Биржаның қаржы активтерін кредиттік рейтингтер бойынша жіктеу берілген.

	<i>AA</i>	<i>AA-/A+</i>	<i>BBB</i>	<i>BBB-</i>	<i><BBB-</i>	<i>Кредиттік рейтинг берілмеген</i>	<i>Жиыны</i>
2023 жылғы 31 желтоқсан							
Қолма-қол қаражатты қоспағанда, ақшалай қаражат және оның баламалары	–	55.144.583	25.738	78.911.353	–	–	134.081.674
Кері РЕПО операциялары	–	–	–	60.440.647	–	–	60.440.647
Инвестициялық бағалы қағаздар	18.673.977	–	–	45.522.173	–	–	64.196.150
Басқа қаржылық активтер	–	–	–	–	–	539.522	539.522
Жиыны	18.673.977	55.144.583	25.738	184.874.173	–	539.522	259.257.993
2022 жылғы 31 желтоқсан							
Қолма-қол қаражатты қоспағанда, ақшалай қаражат және оның баламалары	158.912.580	5.526.216	–	103.389.812	–	–	267.828.608
Кері РЕПО операциялары	–	–	–	35.551.435	–	–	35.551.435
Инвестициялық бағалы қағаздар	–	–	–	31.889.236	–	–	31.889.236
Басқа қаржылық активтер	–	–	–	–	–	684.862	684.862
Жиыны	158.912.580	5.526.216	–	170.830.483	–	684.862	335.954.141

Өтімділік тәуекелі

Өтімділік тәуекелі – бұл қалыпты немесе күтпеген жағдайларда өтеу мерзімдері басталған кезде Биржа төлемдер бойынша өз міндеттемелерін орындай алмайды деген тәуекел. Бұл тәуекелді шектеу мақсатында басшылық қолданыстағы банк салымдарының ең төменгі сомасына қосымша әртүрлі қаржыландыру көздерінің қолжетімділігін қамтамасыз етті. Басшылық сонымен қатар өтімділікті ескере отырып активтерді басқаруды жүзеге асырады және болашақ ақша ағындары мен өтімділікке күнделікті мониторинг жүргізеді. Бұл үдеріс күтілетін ақша ағындарын бағалауды және қажет болған жағдайда қосымша қаржыландыруды алу үшін пайдаланылуы мүмкін жоғары сапалы қамтамасыз етуді қамтиды.

Өтімділік тәуекелін басқару

Орталық контрагенттің функцияларын жүзеге асыру кезінде өтімділік тәуекелін басқару аясында Биржа келесі құралдарды пайдаланады: Қазақстан Республикасының Ұлттық Банкіндегі корреспонденттік шот бойынша валюта нарығындағы овердрафт, тікелей РЕПО операциялары және шартты түрде қысқамерзімді валюталық своп деп аталатын шетел валютасымен жасалатын адресік операциялар.

Биржаның уақытша бос меншікті активтері екі жылдан аспайтын мерзімге екінші деңгейдегі банктердегі салымдарда орналастырылған. Биржаның салымдарын орналастыруға болатын екінші деңгейдегі банктердің тізбесі Биржаның Инвестициялар жөніндегі комитетімен жүйелі түрде қаралып, бекітілді.

Бұл ретте инвестициялық портфельді құрайтын инвестициялық нысандарды әртараптандыру Биржаның инвестициялық портфелінде өтеу мерзімі бірдей қаржылық активтердің шоғырлануы нәтижесінде туындайтын жоғалтулар тәуекелдерін жоқа шығару мақсатында жүзеге асырылады.

(егер өзгесі көрсетілмесе, мың қазақстандық теңгемен)

25. Тәуекелдерді басқару саясаты (жалғасы)**Өтімділік тәуекелі (жалғасы)***Өтімділік тәуекелін басқару (жалғасы)*

Биржа саясатына сай, сауда-саттыққа қатысушылардың қаражаты ешқандай құралдарға орналастырылмайды, олар Биржаның корреспонденттік шоттарында сақталады. Валюта нарығында өтетін биржалық сауда-саттық барысында туындайтын өтімділік тәуекелі Биржа сауда-саттыққа қатысушылардың нетто талаптары бойынша төлемдерді «төлемге-қарсы-жеткізу» қағидаты бойынша жүзеге асыру арқылы азайтылады, бұл ретте есеп айырысу ережелерін бұзған қалған сауда-саттыққа қатысушыға ақша аударылмайды, олар Биржаның корреспонденттік шоттарында қалады. Оның үстіне, мерзімді мәмілелер бойынша міндеттемелерді орындамау тәуекелін барынша азайту мақсатында мерзімді нарық қатысушылар кепілдікті қорларын құрған, ал Биржа резервтік қорды құрған, олардың мөлшері ішкі әдістемелер бойынша есептеледі.

Төмендегі кестеде 31 желтоқсандағы жағдай бойынша Компанияның қаржылық міндеттемелері шарттық дисконтталмаған өтуге міндеттемелеріне негізделген өтуге дейін қалған мерзімдері бойынша көрсетілген:

2023 жылғы 31 желтоқсан	1 айдан				Жиыны
	кем	1-3 ай	3-12 ай	1-5 жыл	
Қаржылық міндеттемелер					
Клирингтік қатысушылардың қаражаты	220.946.867	–	–	–	220.946.867
Жалдау бойынша міндеттемелер	–	25.398	80.114	101.595	207.107
Басқа қаржылық міндеттемелер	151.831	–	2.203	–	154.034
Қаржылық міндеттемелер жиыны	221.098.698	25.398	82.317	101.595	221.308.008

2022 жылғы 31 желтоқсан	1 айдан кем	1-3 ай	3-12	1-5	Жиыны
			ай	жыл	
Қаржылық міндеттемелер					
Клирингтік қатысушылардың қаражаты	312.809.343	–	–	–	312.809.343
Басқа қаржылық міндеттемелер	129.232	–	2.203	–	131.435
Қаржылық міндеттемелер жиыны	312.938.575	–	2.203	–	312.940.778

Нарықтық тәуекел

Нарықтық тәуекел – Биржа ұшырайтын нарық параметрлерінің өзгерістері, соның ішінде пайыздық мөлшерлемелердің, шетел валютасының айырбас бағамдарының, қаржы құралдарының бағалары өзгеруі салдарынан, сондай-ақ жайғасымдарды, оның ішінде орталық контрагентпен режимдерде жасалатын мәмілелер бойынша клирингтік қатысушылардың ашық жайғасымдарын жоюға кететін шығындар себебінен нарықтық өтімділіктің төмен болуы салдарынан залалдар пайда болу тәуекелі.

Орталық контрагент нарықтық тәуекелді басқару үшін қаржы құралдарының тәуекелдік параметрлерін анықтау жүйесі, белгілі бір биржалық нарықтарда клирингтік қатысушылардың жайғасымдарын ашу лимиттері, жартылай қамтамасыз етумен клирингтік қатысушылар үшін қамтамасыз етудің жеткіліктілігін/маржалық қамтамасыз етуді бақылау, толық жабылумен клирингтік қатысушылар үшін туындайтын міндеттемелердің толық жабылуын бақылау, қамтамасыз ету құнын/маржалық қамтамасыз етуді және жартылай қамтамасыз етумен клирингтік қатысушылардың нетто жайғасымдарын қайта бағалау, жартылай қамтамасыз етумен мәмілелерге рұқсат беру үшін қаржы құралына талаптарды белгілеу сияқты тәуекелдерді басқару жүйесінің элементтерін пайдаланады.

Валюталық тәуекел

Валюталық тәуекел – валюта айырбас бағамының өзгеруіне байланысты қаржы құралы құнының өзгеру тәуекелі. Биржаның қаржылық жағдайы мен ақша ағындары валюта айырбас бағамдарының ауытқуына ұшырайды.

(егер өзгесі көрсетілмесе, мың қазақстандық теңгемен)

25. Тәуекелдерді басқару саясаты (жалғасы)**Валюталық тәуекел (жалғасы)**

Төмендегі кестеде 31 желтоқсандағы жағдай бойынша Компанияның монетарлық активтер мен міндеттемелер бойынша елеулі жайғасымдары бар валюталар көрсетілген. Жүргізілген талдау теңгеге қатысты айырбас бағамдарының ықтимал өзгеруінің жиынтық табыс туралы бірлестірілген есепке әсерін есептеуден тұрады (әділ құны валюта бағамы өзгеруіне сезімтал, саудалық емес монетарлық активтер мен міндеттемелердің бар болуына байланысты). Меншікті капиталға әсер жиынтық табыс туралы бірлестірілген есептегі әсерден айырмашылығы жоқ. Кестедегі теріс сомалар жиынтық табыс немесе меншікті капитал туралы бірлестірілген есептегі ықтимал таза төмендеуді көрсетеді, ал оң сомалар әлеуетті таза өсуді көрсетеді.

<i>Валюта</i>	<i>2023 жыл</i>		<i>2022 жыл</i>	
	<i>Валюта бағамының өзгеруі, %</i>	<i>Салық салуға дейінгі кіріске әсер етуі</i>	<i>Валюта бағамының өзгеруі, %</i>	<i>Салық салуға дейінгі кіріске әсер етуі</i>
АҚШ доллары	14% (12%)	152.434 (130.658)	14% (-11%)	76.609 (60.193)
Еуро	14% (12%)	6.345 (5.439)	14% (-11%)	306 (-283)

Операциялық тәуекел

Операциялық тәуекел — жүйенің істен шығуы, қызметкерлердің қателіктері, алаяқтық немесе сыртқы оқиғалар салдарынан туындайтын тәуекел. Бақылау жүйесі қызметін тоқтатқан кезде, операциялық тәуекелдер беделге залал келтіруі, құқықтық салдарының болуы немесе қаржылық шығындарға әкеліп соқтыруы мүмкін. Биржа барлық операциялық тәуекелдер жойылды деген болжам жасай алмайды, бірақ бақылау жүйесінің көмегімен және әлеуетті тәуекелдерді қадағалау мен тиісті реакциялар арқылы биржа мұндай тәуекелдерді басқара алады. Бақылау жүйесі міндеттерді, кіру құқығын тиімді бөлуді, бекіту және салыстыру процедураларын, қызметкерлерді оқытуды, сондай-ақ бағалау процедураларын қарастырады. Тәуекелдерге мониторинг жасауды тәуекелдерді басқару бөлімшесі жүзеге асырады. Биржаның үздіксіз қызметін қамтамасыз ету үшін қызметтің үздіксіздігін және қалпына келтірілуін қамтамасыз ету саясаттары мен рәсімдері әзірленген.

26. Әділ құнды бағалау**Әділ құнның иерархиясы**

Компания әділ құнды анықтаудың және бағалау үлгісіне қарай ол туралы ақпаратты ашып көрсетудің келесі иерархиясын пайдаланады:

- ▶ 1-деңгей: тиісті активтер немесе міндеттемелер үшін белсенді нарықтардағы баға белгілеулер (түзетілмеген).
- ▶ 2-деңгей: есепте көрсетілген әділ құнға айтарлықтай әсер ететін барлық бастапқы деректер тікелей немесе жанама бақыланатын болып табылатын басқа үлгілер.
- ▶ 3-деңгей: есепте көрсетілген әділ құнға айтарлықтай әсер ететін барлық бастапқы деректер нарықта бақыланатын болып табылатын үлгілер.

(егер өзгесі көрсетілмесе, мың қазақстандық теңгемен)

26. Әділ құнды бағалау (жалғасы)

Әділ құн туралы ақпаратты ашып көрсету мақсатында Компания активтің немесе міндеттеменің табиғат сипаттамалары және тәуекелдері негізінде активтер мен міндеттемелердің жіктелуін, сондай-ақ әділ құн иерархиясындағы деңгейін анықтады.

		<i>Бастапқы деректерді қолданумен әділ құнын бағалау</i>					<i>Танылмаған пайда/ (залал)</i>	
<i>2023 жылғы 31 желтоқсан</i>	<i>Бағалау күні</i>	<i>1-деңгей</i>	<i>2-деңгей</i>	<i>3-деңгей</i>	<i>Жиыны</i>	<i>Әділ құны</i>		
Әділ құны бойынша бағаланатын активтер								
Өзге жиынтық кіріс арқылы әділ құны бойынша бағаланатын үлестік бағалы қағаздар	31 декабрь 2023 года	–	–	21.053	21.053	21.053	–	
Негізгі құралдар - жер, ғимараттар, көлік құралдары	31 декабрь 2023 года	–	–	1.199.234	1.199.234	1.199.234	–	
Әділ құны ашылатын активтер								
Инвестициялық бағалы қағаздар	31 декабрь 2023 года		64.196.150		64.196.150	64.238.437	42.287	
Әділ құны ашылатын міндеттемелер								
Жалдау бойынша міндеттемелер	31 декабрь 2023 года		86.914	–	86.914	86.914	–	
		<i>Бастапқы деректерді қолданумен әділ құнын бағалау</i>					<i>Танылмаған пайда/ (залал)</i>	
<i>2022 жылғы 31 желтоқсан</i>	<i>Бағалау күні</i>	<i>1-деңгей</i>	<i>2-деңгей</i>	<i>3-деңгей</i>	<i>Жиыны</i>	<i>Әділ құны</i>		
Әділ құны бойынша бағаланатын активтер								
Басқа жиынтық табысы арқылы әділ құны бойынша бағаланатын үлестік бағалы қағаздар	31 декабрь 2022 года	–	–	21.053	21.053	21.053	–	
Негізгі құралдар – жер, ғимараттар, көлік құралдары	31 декабрь 2022 года	–	–	1.106.282	1.106.282	1.106.282	–	
Әділ құны ашылатын активтер								
Несие ұйымдарындағы қаражат	31 декабрь 2022 года	31.889.236	–	–	31.889.236	31.916.099	26.863	
Инвестициялық бағалы қағаздар	31 декабрь 2022 года	–	35.551.435	–	35.551.435	35.551.435	–	

(егер өзгесі көрсетілмесе, мың қазақстандық теңгемен)

26. Әділ құнды бағалау (жалғасы)

Бағалау және болжау модельдері

Төменде солардың көмегімен қаржылық есеп берушілікте әділ құны бойынша көрсетілетін активтер мен міндеттемелердің әділ құны айқындалған модельдер мен жорамалдар, сондай-ақ әділ құны ашылып көрсетілмейтін, қаржылық жағдай туралы жекелеген есепте әділ құны бойынша бағаланбайтын баптар сипатталған.

Әділ құны шамамен баланстың құнына тең болатын активтер

Өтімді болып табылатын немесе өтеу мерзімі қысқа (үш айдан кем) қаржы активтері мен қаржылық міндеттемелер жағдайында, олардың әділ құны шамамен баланстық құнына тең болуы мүмкін. Бұл жорамал талап еткенге дейінгі салымдарға, өтеу мерзімі белгіленбеген жинақ шоттарына да қолданылады.

Амортизацияланған құн бойынша ескерілетін қаржы активтері мен қаржылық міндеттемелер

Бағасы белгіленетін облигациялардың әділ құны есепті күнге баға белгілеуге негізделеді. Бағасы белгіленбейтін құралдардың, кредиттік ұйымдардағы қаражаттың, клирингке қатысушылар қаражатының, басқа да қаржы активтері мен міндеттемелердің әділ құны осы секілді шарттар, несиелік тәуекелдер мен өтеу мерзімі бойынша болашақ ақша қаражаттарының ағынын дисконттау арқылы бағаланады.

Негізгі құралдар — гимараттар

Жылжымайтын мүлік объектілерінің әділ құны нарықпен салыстыру әдісінің және дисконтталған ақша ағындары әдісінің көмегімен айқындалды.

Нарықпен салыстырып тексеру әдісіне сай бағалаушы жасаған бағалау жылжымайтын мүліктің нақты объектісінің сипатындағы, орналасқан жеріндегі немесе жай-күйіндегі ерекшеліктерді ескере отырып едәуір түзетілген нарықтық операциялардың бағаларына негізделген.

Дисконтталған ақша ағындарының әдісіне сай әділ құн активті пайдалану мерзімінің ішінде иелік етілген байланысты пайда мен міндеттемелерге қатысты жорамалдарды пайдалана отырып бағаланады. Бұл әдіске жылжымайтын мүлік объектісіндегі қатысу үлесі бойынша ақша ағындарының бірізділігін болжау жатады. Болжамды ақша ағындарының осы бірізділігіне қатысты нарықтық деректердің негізінде алынған дисконттау мөлшерлемесі қолданылады, соның нәтижесінде активпен байланысты кірістер ағынының келтірілген құны айқындалады.

Негізгі құралдар - жер

Жылжымайтын мүлік объектілерінің әділ құны нарықпен салыстыру әдісінің көмегімен айқындалды. Бағалау нақты жылжымайтын мүлік объектісінің сипатындағы, орналасқан жеріндегі немесе жай-күйіндегі ерекшеліктерге қатысты түзетілген нарықтық операциялардың бағаларына негізделгендігін білдіреді.

(егер өзгесі көрсетілмесе, мың қазақстандық теңгемен)

27. Қаржы құралдарын өзара есепке алу

Төмендегі кестелерде қаржылық жағдай туралы жекелеген есепте қаржылық міндеттемелерге қарсы өзара есепке алынған қаржылық активтер, сондай-ақ қаржылық жағдай туралы бірлестірілген есепте өзара есеп алуға әкелмейтін, заңды қорғаумен қамтамасыз етілген неттинг туралы бас келісімдердің және ұқсас келісімдердің (ISDA, RISDA және ұқсас) салдары ұсынылған:

	Қаржылық жағдай туралы бірлестірілген есепте ұсынылған қаржылық активтердің таза мөлшері		Өзара есепке алынуы қаржылық жағдай туралы бірлестірілген есепте көрсетілмеген байланысты сомалар		Таза сома
	Қаржылық жағдай туралы бірлестірілген есепте ұсынылған қаржылық активтердің таза мөлшері	Қаржылық жағдай туралы бірлестірілген есепте ұсынылған қаржылық міндеттемелердің таза мөлшері	Қаржы құралдары	Алынған ақшалай қамтамасыз ету	
2023 жылғы 31 желтоқсанда					
Қаржылық активтері	377.827		(377.827)		
Орталық контрагенттің қаржылық активтері	377.827		(377.827)		
Жиыны					
Қаржы міндеттемелері		(377.827)	377.827		
Орталық контрагенттің қаржылық міндеттемелері		(377.827)	377.827		
Жиыны					
2022 жылғы 31 желтоқсанда					
Қаржы активтері					
Орталық контрагенттің қаржылық активтері	11.769.454.576		—	(11.769.454.576)	—
Жиыны	11.769.454.576		—	(11.769.454.576)	—
Қаржы активтері					
Қаржы міндеттемелері					
Орталық контрагенттің қаржылық міндеттемелері		(11.769.454.576)	11.769.454.576		—
Жиыны		(11.769.454.576)	11.769.454.576		—

(егер өзгесі көрсетілмесе, мың қазақстандық теңгемен)

28. Активтер мен міндеттемелерді өтеу мерзімін талдау

Төмендегі кестеде күтілетін өтеу мерзімдері бойынша активтер мен міндеттемелер ұсынылған:

	2023 жылғы 31 желтоқсан			2022 жылғы 31 желтоқсан		
	Бір жылдың ішінде	Бір жылдан астам	Жиыны	Бір жылдың ішінде	Бір жылдан астам	Жиыны
Ақшалай қаражат және оның баламалары	134.081.674	–	134.081.674	267.828.608	–	267.828.608
Кредиттік ұйымдардағы қаражат «кері РЕПО» операциялары	60.440.647	–	60.440.647	35.551.435	–	35.551.435
Орталық контрагенттің қаржылық активтері	377.827	–	377.827	11.769.454.576	–	11.769.454.576
Инвестициялық бағалы қағаздар	64.196.150	–	64.196.150	31.889.236	–	31.889.236
Өзге жиынтық кіріс арқылы әділ құны бойынша бағаланатын үлестік бағалы қағаздар	–	21.053	21.053	–	21.053	21.053
Еншілес ұйымдарға салынған инвестициялар	–	1.712.109	1.712.109	–	164.057	164.057
Қауымдасқан компанияға салынған инвестициялар	–	107.289	107.289	–	125.083	125.083
Ағымдағы корпоративтік табыс салығы бойынша активтер	446.142	–	446.142	117.314	–	117.314
Негізгі құралдар	–	2.539.949	2.539.949	–	1.738.661	1.738.661
Негізгі құралдар	–	1.638.054	1.638.054	–	1.616.085	1.616.085
Пайдалану құқығы түріндегі активтер	–	150.890	150.890	–	–	–
Берілген аванстар	450.031	–	450.031	4.891	357.112	362.003
Өзге активтер	775.626	–	775.626	815.098	–	815.098
Жиыны	260.768.097	6.169.344	266.937.441	12.105.661.158	4.022.051	12.109.683.209
Клирингтік қатысушылардың қаражаты	220.946.867	–	220.946.867	312.809.343	–	312.809.343
Орталық контрагенттің қаржылық міндеттемелері	377.827	–	377.827	11.769.454.576	–	11.769.454.576
Жалдау бойынша міндеттемелер	105.512	86.914	192.426	–	–	–
Кейінге қалдырылған корпоративтік табыс салығы бойынша міндеттемелер	–	365.726	365.726	–	345.302	345.302
Алынған аванстар	112.660	–	112.660	88.579	–	88.579
Өзге міндеттемелер	497.884	–	497.884	371.320	–	371.320
Жиыны	222.040.750	452.640	222.493.390	12.087.723.818	345.302	12.083.069.120
Таза позиция	38.727.347	5.716.704	44.444.051	22.937.340	3.676.749	26.614.089

(егер өзгесі көрсетілмесе, мың қазақстандық теңгемен)

29. Байланысты тараптармен операциялар

Байланысты тараптар туралы ақпаратты ашып көрсету» 24 ХКЕС (IAS) сәйкес тараптардың бірі басқа тараптың операциялық және қаржылық шешімдерін бақылау немесе оларға елеулі ықпал ету мүмкіндігі бар тараптар байланысты болып саналады. Тараптар байланысты болып табылады ма екенін шешкен кезде тараптардың құқықтық нысаны ғана емес, олардың қатынастарының мазмұны ескеріледі.

Байланысты тараптар байланысты емес тараптар арасында жасала алмайтын мәмілелер жасай алады. Мұндай мәмілелердің бағалары мен талаптары байланысты емес тараптар арасындағы мәмілелердің бағасы мен талаптарынан өзгеше болуы мүмкін.

Компания мен басқа байланысты тараптар арасындағы операциялар туралы толық мәліметтер төменде ашылған:

	2023 жылғы 31 желтоқсан		2022 жылғы 31 желтоқсан		Негізгі басқарушылық персонал
	Бас ұйым	Басқа байланысты тараптар	Бас ұйым	Басқа байланысты тараптар	
Ақшалай қаражат және оның баламалары	75.917.226		42.177.783	59.689.318	–
Инвестициялық бағалы қағаздар	31.050.897		31.656.794	–	–
Берілген аванстар		345.247	–	357.112	–
Алынған аванстар		32.312	–	11.994	–
Басқа міндеттемелер		30.909.366	–	1.532.313	–

2023 жылғы 31 желтоқсанда және 2022 жылғы 31 желтоқсанда аяқталған жылдарға арналған жиынтық кіріс туралы есепте байланысты тараптармен жасалған операциялар бойынша туындаған келесі сомалар көрсетілген.

	31 желтоқсанда аяқталған жылға					
	2023 жылғы			2022 жылғы		
	Бас ұйым	Басқа байланысты тараптар	Негізгі басқарушылық персонал	Бас ұйым	Басқа байланысты тараптар	Негізгі басқарушылық персонал
Комиссиялық кірістер	267.269	571.560	–	148.699	239.988	–
Дивидендтерден түсетін кіріс			–	–	8.323	–
Операциялық шығыстар	(27)	(268.578)	–	(22.668)	(242.784)	–

Негізгі басқарушы персонал мүшелеріне сыйақы төмендегідей берілген.

	2023 жыл	2022 жыл
Атқарушы орган мүшелерінің сыйақылары	318.230	211.628
Басқару органының сыйақылары	54.858	52.452
Өзге лауазымды тұлғалар	25.606	18.368
Әлеуметтік салық	33.378	23.257
Жиыны	432.072	305.705

(егер өзгесі көрсетілмесе, мың қазақстандық теңгемен)

30. Есепті күннен кейінгі оқиғалар

Биржаның 2022–2024 жылдарға арналған даму стратегиясына сәйкес, 2024 жылы Биржа клирингтік қызмет пен орталық контрагент функцияларын «KASE клиринг орталығы» АҚ-на беру бойынша жұмысын жалғастыруда.

2024 жылы Биржаның валюта нарығы мен деривативтер нарығының клиринг қызметтерін Клиринг орталығына беру жоспарлануда. Сонымен қатар, клиринг қызметтің озық әлемдік тәжірибеге сәйкестігіне қол жеткізу, салалық және операциялық сертификаттар мен рейтингтер алу бойынша жұмыс жалғасады.

2024 жылдың қаңтарынан бастап теңге бағамының тұрақты нығаюы байқалды. 2024 жылдың бірінші тоқсанының қорытындысы бойынша қазақстандық теңгенің АҚШ долларына қатысты бағамы 1,7%-ға нығайып, бір АҚШ доллары үшін 446,78 теңгені құрады.

2024 жылдың сәуірінде ҚРҰБ базалық мөлшерлемені жылдық 14,75% деңгейінде бекітті. 2024 жылы базалық мөлшерлеме 100 базистік тармаққа жылдық 15,75%-дан 14,75%-ға дейін төмендетілді, қайта қарау қаңтар және ақпан айларында жүргізілді.

2024 жылдың наурызында жылдық инфляция 9,1%-ға дейін бәсеңдеді. 2024 жылдың ақпан және наурыз айларында жылдық инфляцияның төмендеуі баяу қарқынмен жалғасты. Инфляцияның төмендеуіне қалыпты ақша-несие саясаты және астықтың әлемдік бағасының төмендеуі ықпал етуде.

2024 жылдың қаңтар-ақпан айларында Қазақстан экономикасы 4,2%-ға өсті. Экономикалық белсенділіктің күшті өсуі барлық салаларда дерлік ішкі және сыртқы сұраныспен қамтамасыз етілген.